

MAGYARÖRMÉNY TUDÁSTÁR

Jelen dokumentumot a Magyarörmény Tudástár ingyenes digitális könyvtárból töltötték le. A pontos felhasználási jogokat kérjük nézze meg a honlapon!

www.MagyarormenyTudastar.hu

ÖRMÉNY ABC

KIFESTŐ

AZ ÖRMÉNY NYELV

Az örmény nyelv a mai Törökország területén fekvő Anatóliából származik. A szláv és indoiráni nyelveket magában foglaló indoeurópai csoporthoz tartozik. Úgy tartják, hogy a nyelv a Kr. e. második évezredben keletkezett. Az örmény nyelvtörténet Kr.e. 520-ban kezdődött, amikor a perzsa íráskor megemlítenek egy Arminát és Armaniya-t.

A nyelvet ma megközelítőleg 6,7 millió ember beszéli, ebből 2,8 millió lakik a mai Örményországban, a többiek Grúziában és az örmény diaszpórában élnek. Az örménynek két elkülönülő nyelvjárása van, amely ugyanazt az írást használja, de az azonos betűképekhez eltérő kiejtés párosul. A kiejtésben a keleti változat a norma (ez Örményország hivatalos nyelve is) Az anyaországon kívül a keleti-örmény nyelv amelyet a Szovjetunió hajdani államaiban, Iránban és az Egyesült Államokban beszélnek. A nyugati-örmény nyelv a diaszpórában élő örménység nyelve, amit európai államokban (így Magyarországon is), arab országokban, Törökországban, Izraelben, Észak- illetve Dél-Amerikában beszélnek. Bár a nyugati és a keleti örmény nyelvet gyakran ugyanazon nyelv különböző dialektusaiként írják le, vannak olyan részdialektusok, amelyek nehezen érthetők a másik nyelvjárást beszélők számára.

AZ ÖRMÉNY ÍRÁS

Az örmény írást és betűket 405 körül fejlesztette ki szent Mesrop Mashtots, egy örmény nyelvész és egyházi vezető. Az általános nézet szerint a görög ABC-t vette alapul és alakította át, de más írásmódokból (pahlavi, szír) is vett át, valamint alakított ki új betűket azoknak a hangoknak, amelyek csak az örményben fordultak elő.

A rendszer eredetileg 36 betűből állt. A betűk száma és sorrendje az idők során változott és a középkorban két új betűt (o [o], ֆ [f]) vezettek be az idegen hangok jobb megjelenítése érdekében; így található ma 31 mássalhangzó és 7 magánhangzó az örmény ABC-ben. Az örmény nyelvet vízszintesen írják, balról jobbra. Mindegyik betűnek megvan az egyedi szám jelentése is. Mindegyik betűnek négyféle verziója létezik (csakúgy, mint a magyarban is): kisbetűvel vagy nagybetűvel írott, kézirásos és gépírásos forma.

A DÍSZES BETŰK KIALAKULÁSA

Az örmény írást (csakúgy, mint más keresztény kultúrákban) leginkább szent szövegek másolásánál alkalmazták. Ezen szövegek fontosságát hangsúlyozandó kialakult, hogy nem csupán a fejezetek első lapját és a szövegrész első betűjét festették meg díszesen (iniciálék), hanem a kiemelt szövegrészeket (kezdőbetű, kezdő sor vagy esetleg kezdő oldal) egyedi mintázatból formált betűkkel írtak le. Ezeket két kategóriába lehet csoportosítani: „madaras írás” – főként madaraktól kialakított, de más állatokból és emberalakokból is létrehozott betűk, és „virágos írás” – stilizált növényi és geometrikus díszítő formákból kialakított betűk. Ezek a díszes iniciálék vezették a szemet, hogy hol keresse a következő fejezet kezdetét, vizuális könnyebbséget hozott a betűk erdejében és szépségével felüdítette az olvasó lelkét.

Az iniciálék formálhattak állatokat, szenteket, egyházi szimbólumokat, bibliai szereplőket és néha akár egész bibliai jeleneteket. Egy XIV. századi kézirat egyik oldalán az első három betű pásztorokat formál, amelyek közül az egyik a trombitáját megszólaltatva jelenti be Jézus megszületését, a második egy áldozati bárányt tart, hogy a harmadik pásztor elvégezhesse az áldozati szertartást. Ezáltal a három betű egyúttal egy bibliai történetet is bemutat, mely kapcsolatban áll a szöveg tartalmával (jobbra látható a lap).

AZ ÖRMÉNY ABC BETŪI ÉS EGYÉB ÍRÁSJELEK

Kisbetű	Nagybetű	Magyaros	Kisbetű	Nagybetű	Magyaros	Kisbetű	Nagybetű	Magyaros
ա	Ա	a	ծ	Ծ	c	զ	Ձ	dzs
բ	Բ	b	կ	Կ	k	ռ	Ր	r
գ	Գ	g	հ	Հ	h	ս	Ս	sz
դ	Դ	d	ձ	Ձ	dz	վ	Վ	v
ե	Ե	(j)e	ղ	Ղ	g	տ	Տ	t
զ	Զ	z	ճ	Ճ	cs	ր	Ր	r
է	Է	e	մ	Մ	m	ց	Յ	c
ը	Ը	ö	յ	Ի	j	լ	Լ	v
թ	Թ	t	ն	Ն	n	փ	Փ	p
ժ	Ժ	zs	շ	Շ	s	ք	Ք	k
ի	Ի	i	ո	Օ	(v)o	օ	Օ	o
լ	Լ	l	ս	Տ	cs	ֆ	Ֆ	f
խ	Խ	ch	պ	Պ	p	և		(j)ev

EGYÉB ÍRÁSJELEK

[« »] – idézőjel.
 [,] – vessző, ugyanúgy használatos, mint a magyarban is.
 [`] – vessző formájú fejreállított aposztróf jel. Magyarban a pontosvesszőnek felel meg, azaz a vessző és a pont között van.
 [.] – úgy néz ki, mint a magyarban egy mondatvégi pont, de az örményben kettős-pontot jelent két egymással összefüggő (de egymástól független) tagmondat elválasztására, vagy amikor az elemek hosszú listája következik.
 [:] – úgy néz ki, mint a magyarban a kettős-pont, de örményben mondatvégi pontot jelent.

A következő örmény írásjeleket a módosított tónusú magánhangzó felett és kissé jobbra elhelyezve találhatjuk, és mindegyik az intonációt jelöli:
 [´] – meredeken jobbra felfelé emelkedő vonal, felkiáltójel.
 [˘] – a szó hangsúlyozottan kiejtett hangja.
 [°] – kérdőjel.

A dram jele
 Az örmény pénznem neve a dram, jele (örményül: Դրամ; kód: AMD). A dram jel grafikáját az örmény „Դրամ” (pénz, ejtsd: „dram”) első betűjének alakja és a jól ismert pénzjelekben található két vízszintes vonás alapján alakították ki.

AZ ÖRMÉNY SZÁMOK

Az örmény számokat a régi szövegekben az örmény ábécé majuscules (nagybetűi) felhasználásával jelenítették meg. A nullának nem volt betű megfelelője. A nagyobb számok leírásához az egyes leírt betűk számértékeit összeadták. Bár a számok sorrendjének nincs jelentősége, mivel csak összeadás történik, az elfogadott írásmód az, hogy balról kezdve csökkenő értékrendben írjuk őket. A 9999-nél nagyobb számok írásához 9000-nél nagyobb értékű számokra van szükség. Ez úgy történik, hogy egy vonalat húzunk föléljük, jelezve, hogy az értéküket meg kell szorozni 10 000-rel. Ez hasonló a római számokhoz, ahol ugyanilyen jelzést alkalmaztak a nagyon nagy számok írásánál. A modern Örményországban már az ismerős arab számokat használják.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	20	30	40	50	60	70	80	90
Ա	Բ	Գ	Դ	Ե	Զ	Է	Ը	Թ	Ճ	Ի	Լ	Խ	Շ	Կ	Ղ	Ձ	Ղ
100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	2000	3000	4000	5000				
Ծ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ	Ձ				
6000	7000	8000	9000	10000	20000												
Տ	Տ	Տ	Տ	Տ	Տ												

- Példák**
- ԹՁՂԵ = 1975 = 1000 + 900 + 70 + 5
  - ՍՍԻԲ = 2222 = 2000 + 200 + 20 + 2
  - ՍԴ = 2004 = 2000 + 4
  - ԾԻ = 120 = 100 + 20

Gyakorold az örmény betűk írását!

Videók, amiből meg lehet tanulni a kézírásos örmény betűk vonalvezetését:

<https://www.youtube.com/watch?v=BFwfJ3kzw4E>

<https://www.youtube.com/watch?v=OGDj7dLEWpo>

Ա ա Ն ն

Բ բ Ը ը

Գ գ Զ զ

Դ զ Ը ը

Ե ե Զ զ

Ը զ Թ թ

Լ լ Լ լ

Ր ռ Ժ ժ

Տ տ Ծ ծ

đ đ

đ đ

h h

h h

l l

l l

u u

u u

o o

o o

y y

y y

z z

z z

q q

q q

r r

r r

s s

s s

U u Uu

3 J Zz

6 u nu

6 2 Cc

Omega n Nn

Q q Qq

Gamma y Gy

Q q Qq

Omega n Nn

U u Uu

Ч ч *Ч ч*

Ш ш *Ш ш*

Р р *Р р*

З з *З з*

Н н *Н н*

Ф ф *Ф ф*

Р р *Р р*

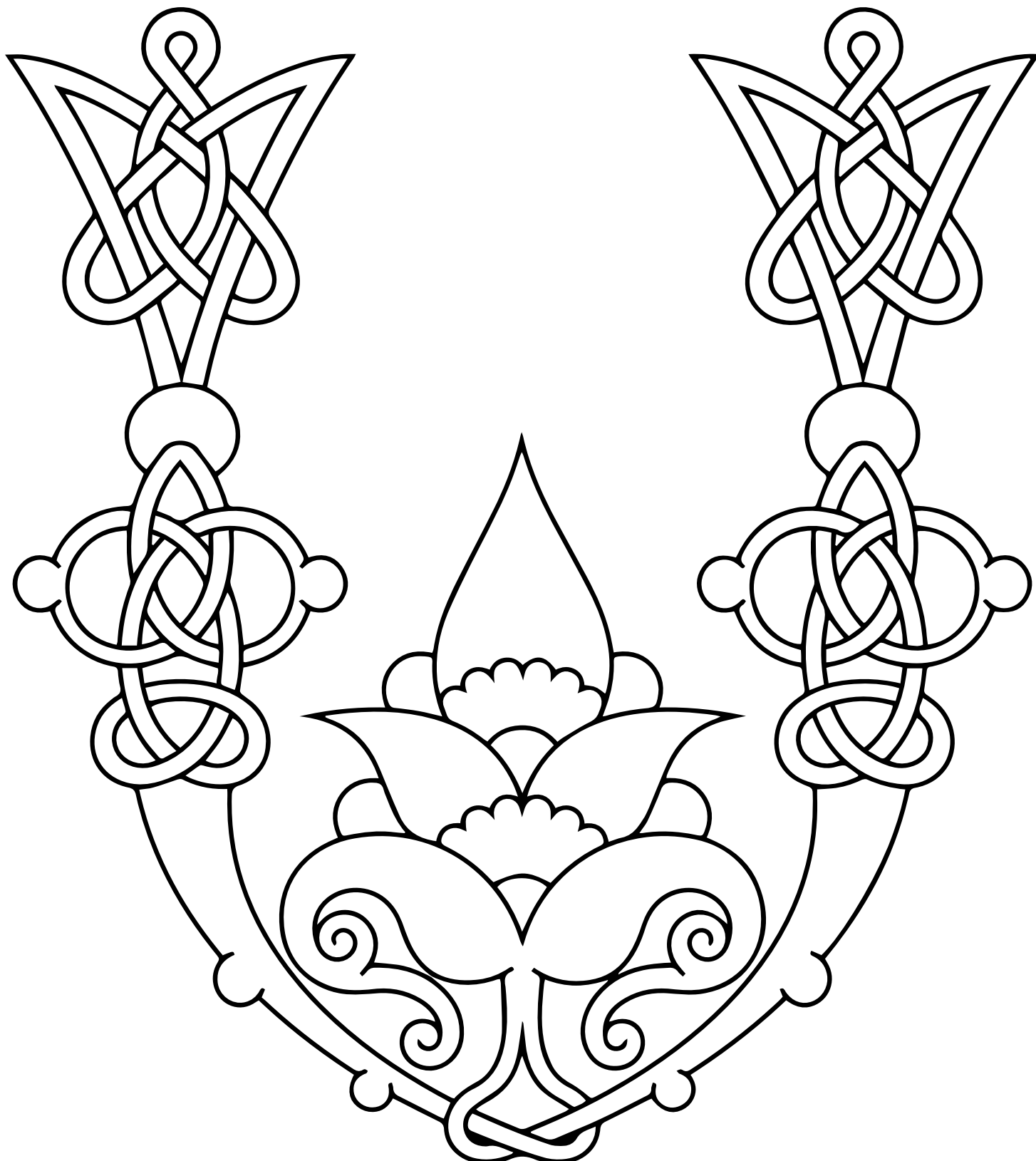
О о *О о*

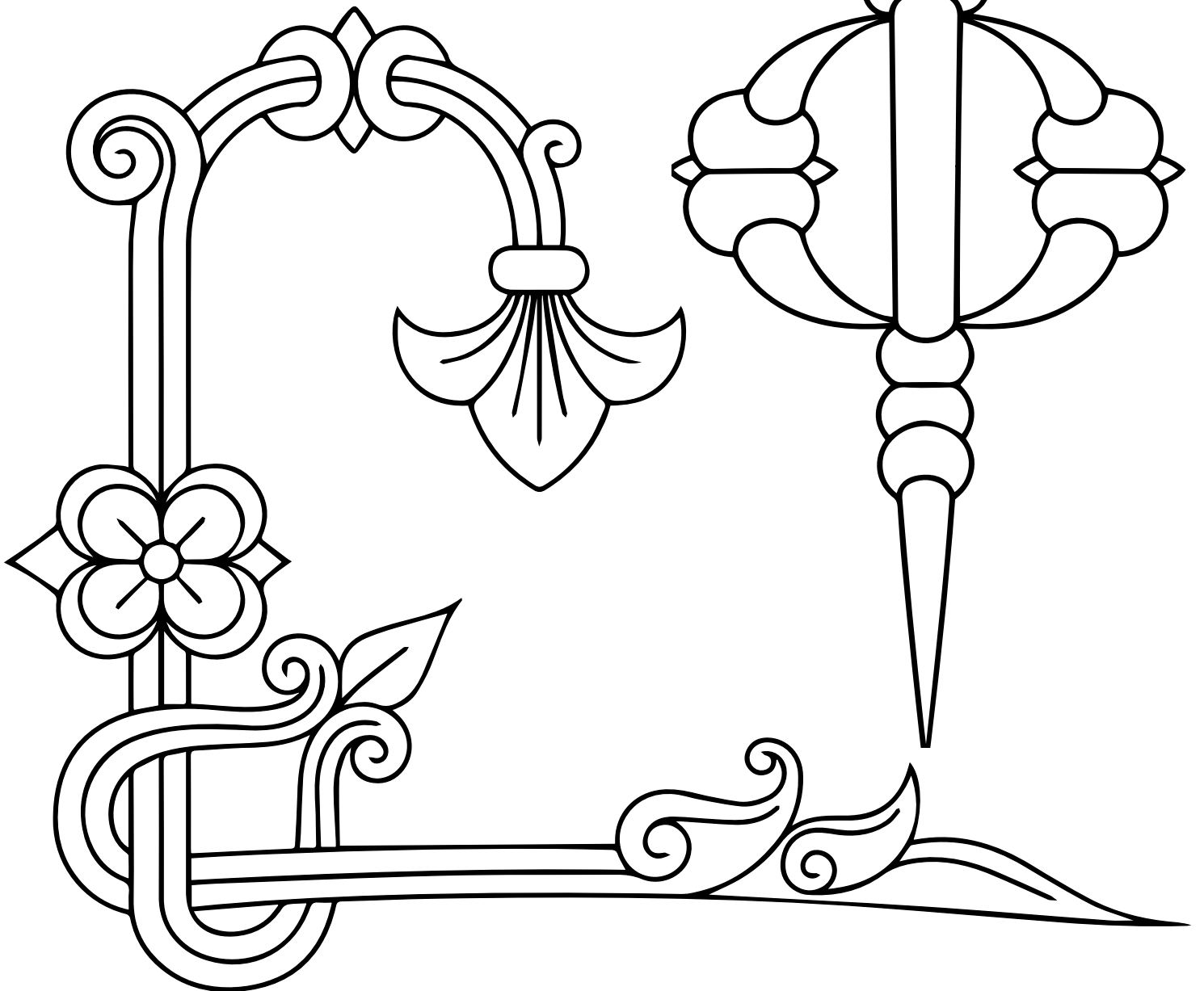
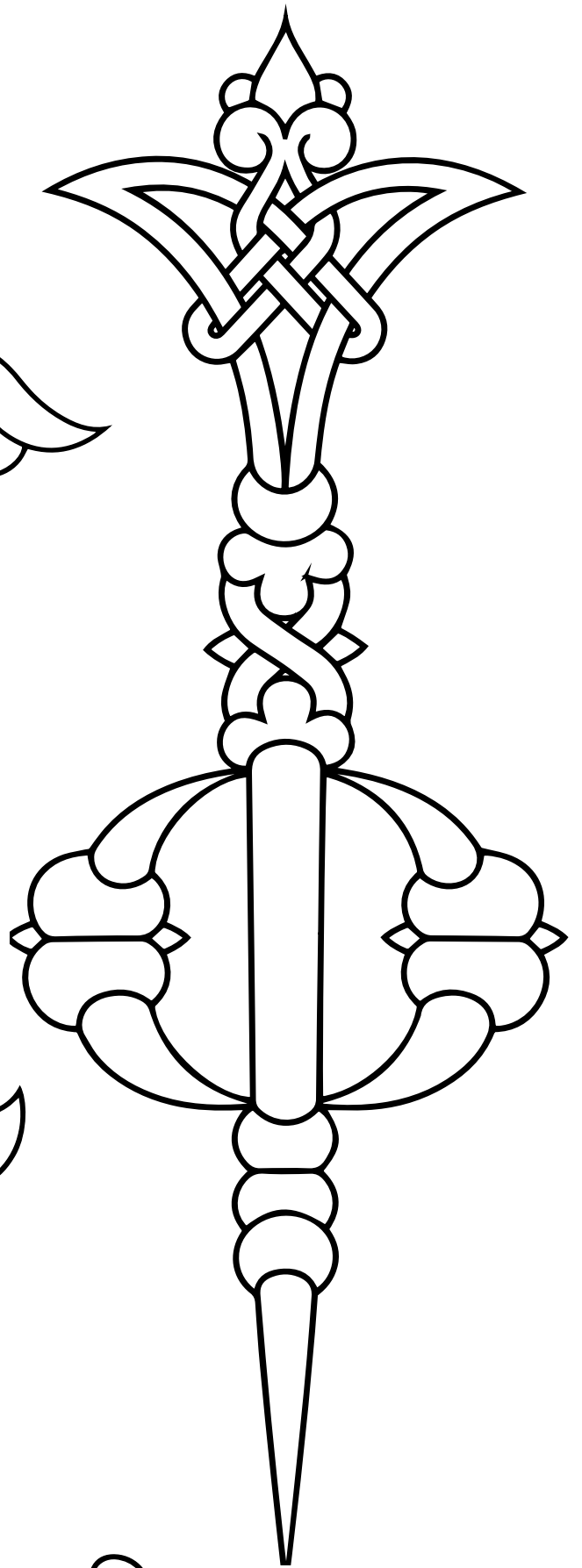
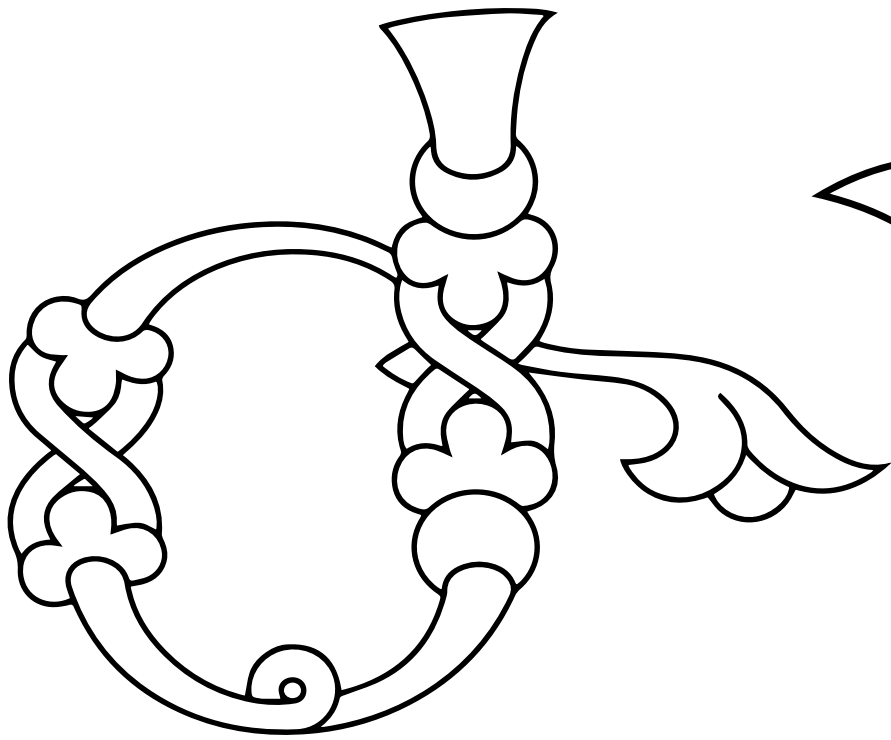
Ф ф *Ф ф*

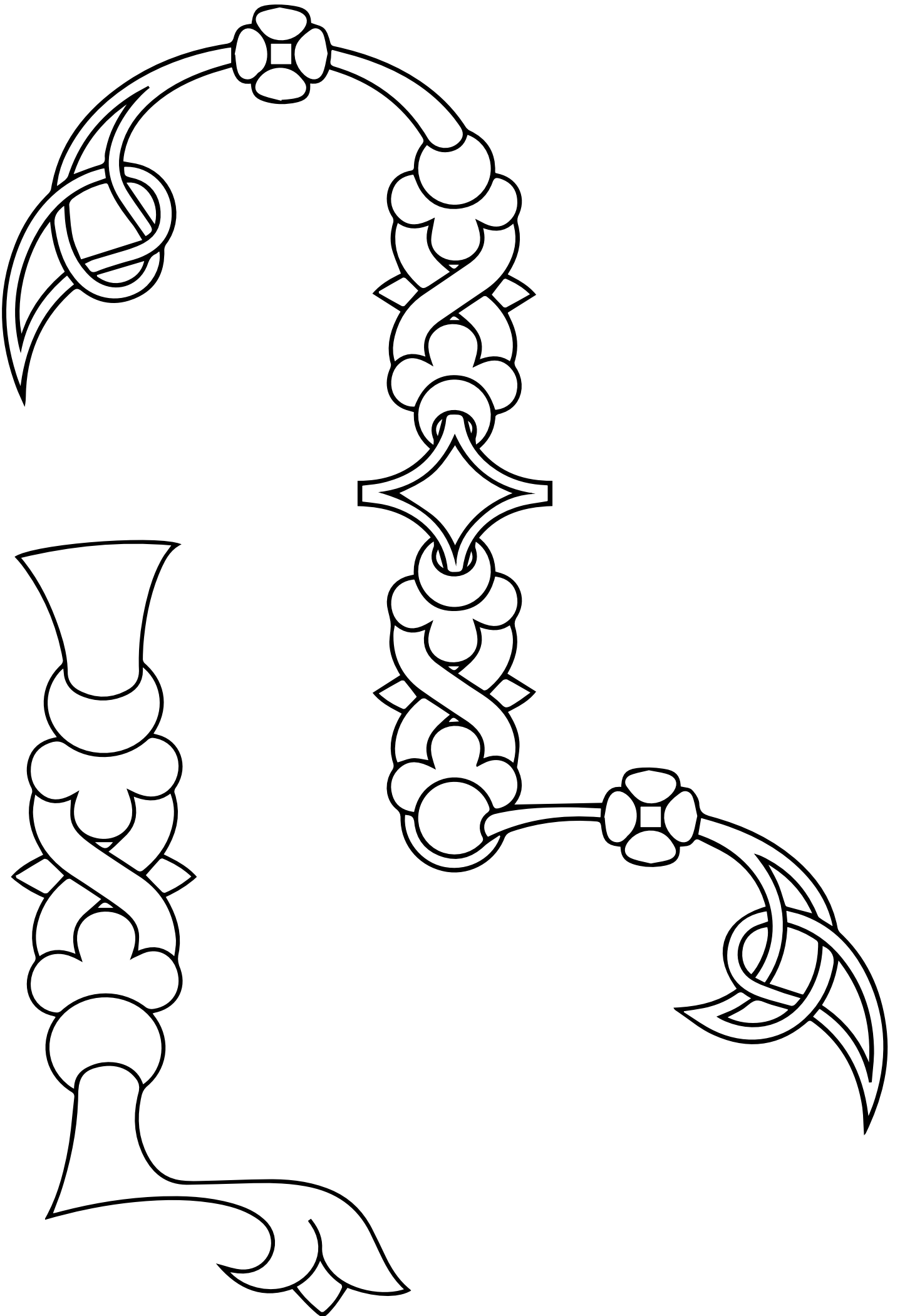
Színezd ki a következő oldalakon található betűket!

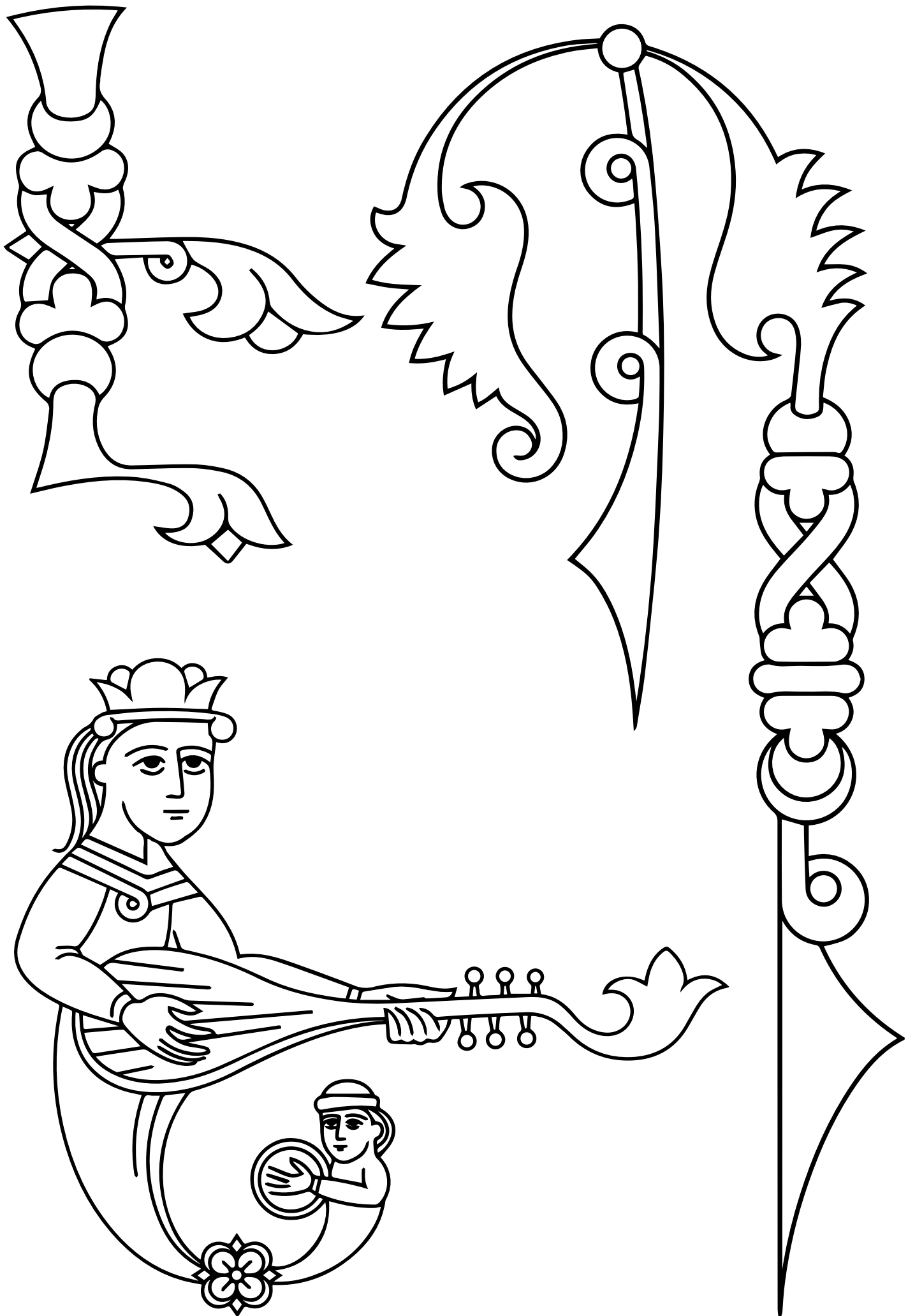
Keresd ki őket az ABC-ből és írd melléjük a nyomtatott vagy kézírással leírt betűt.

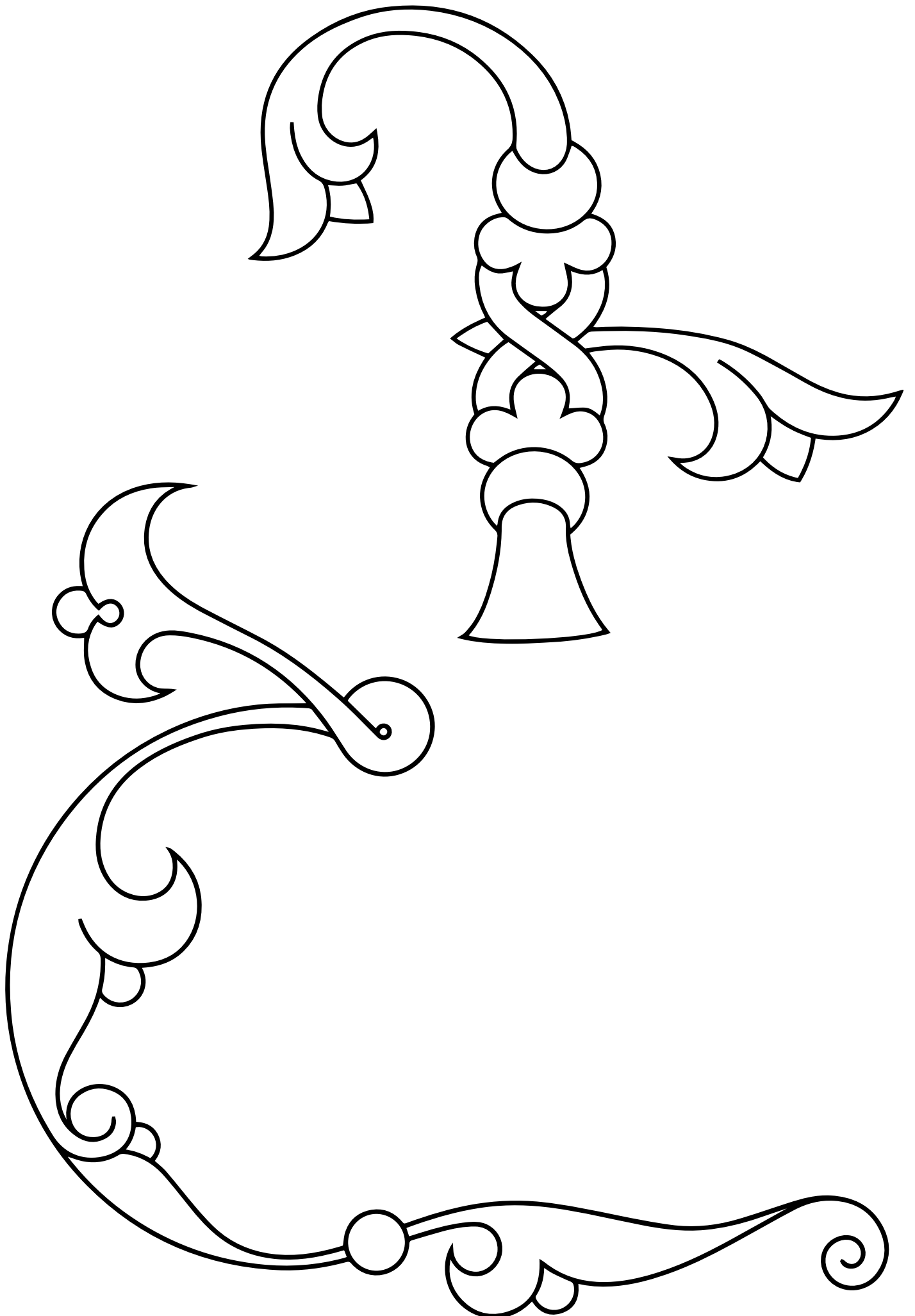

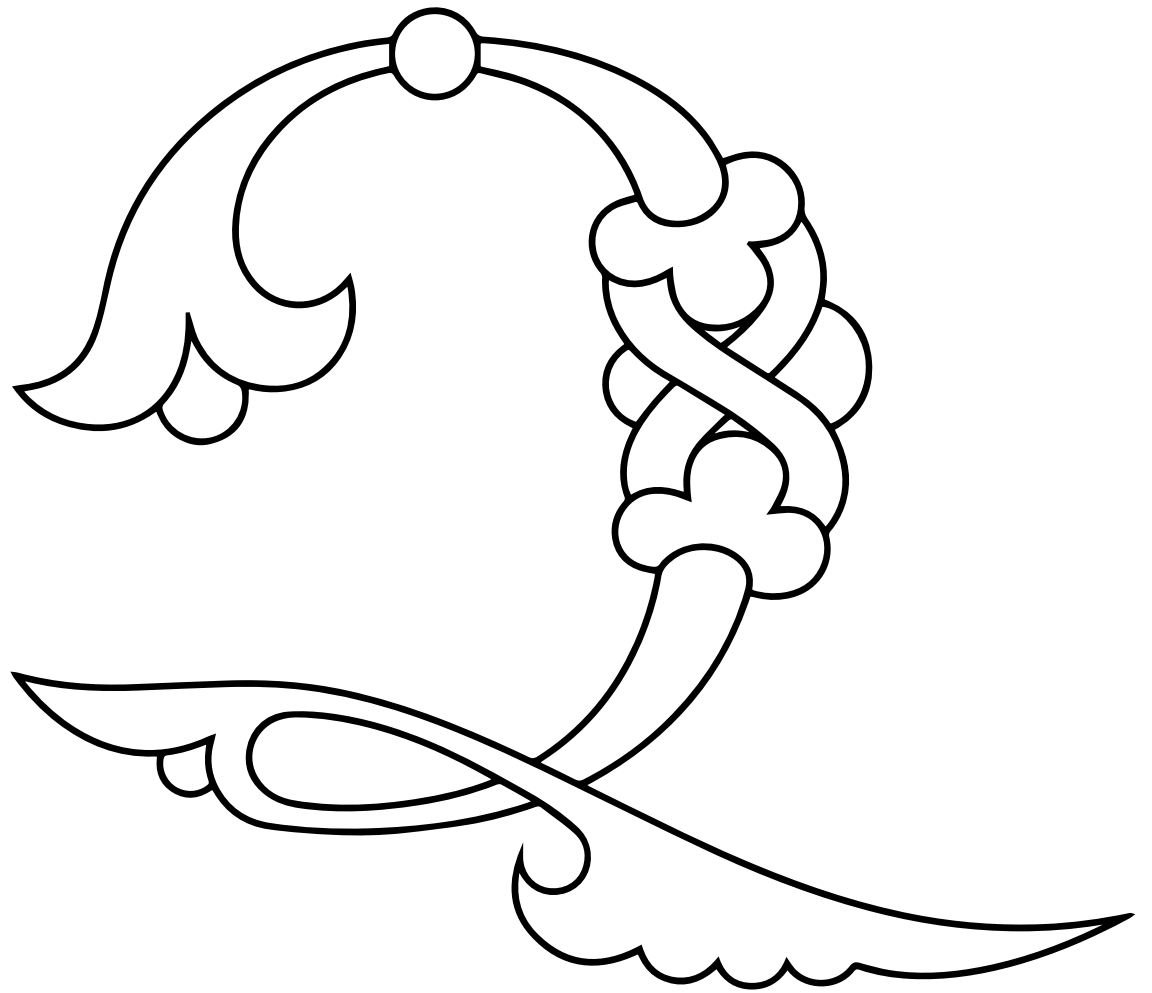

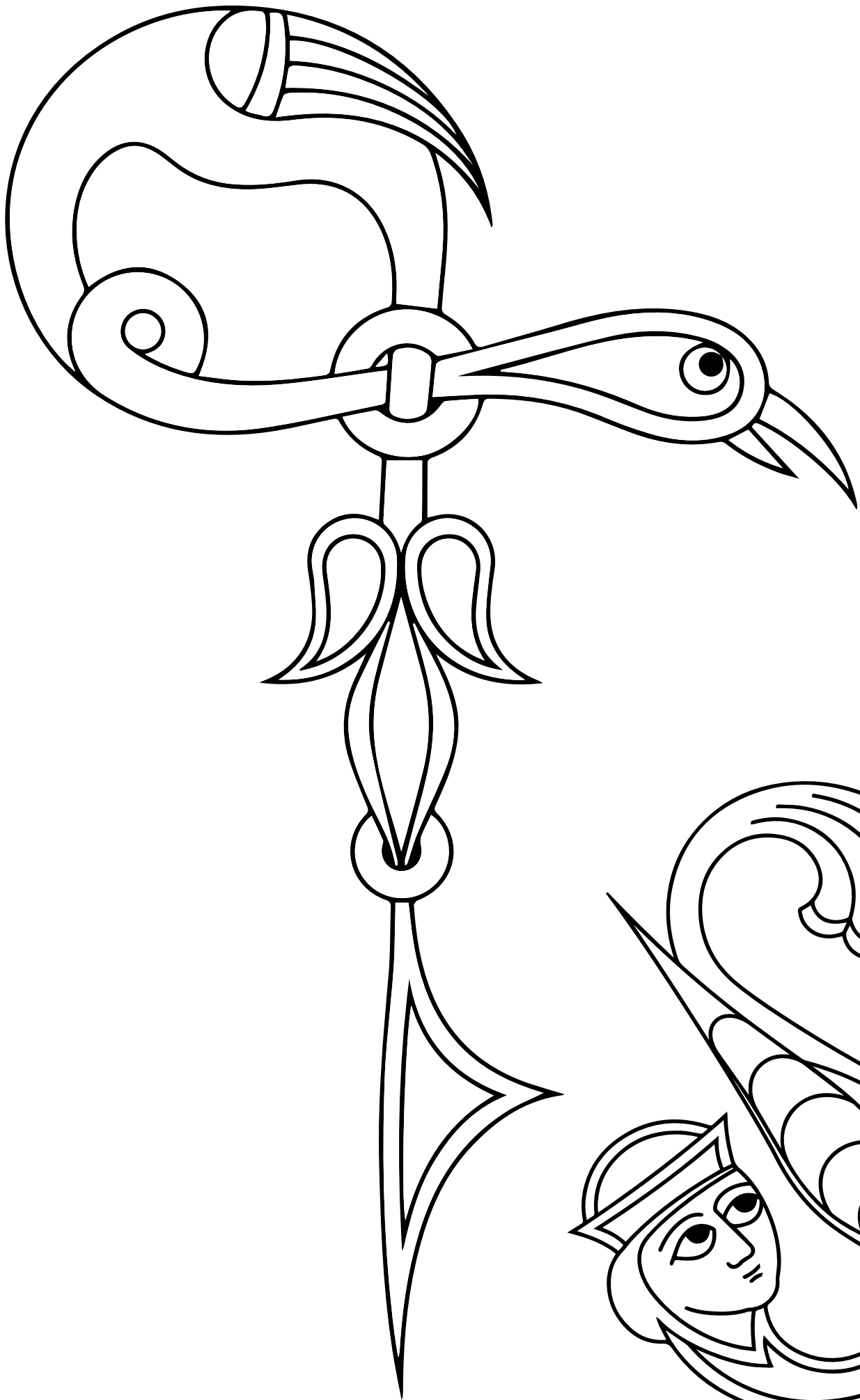

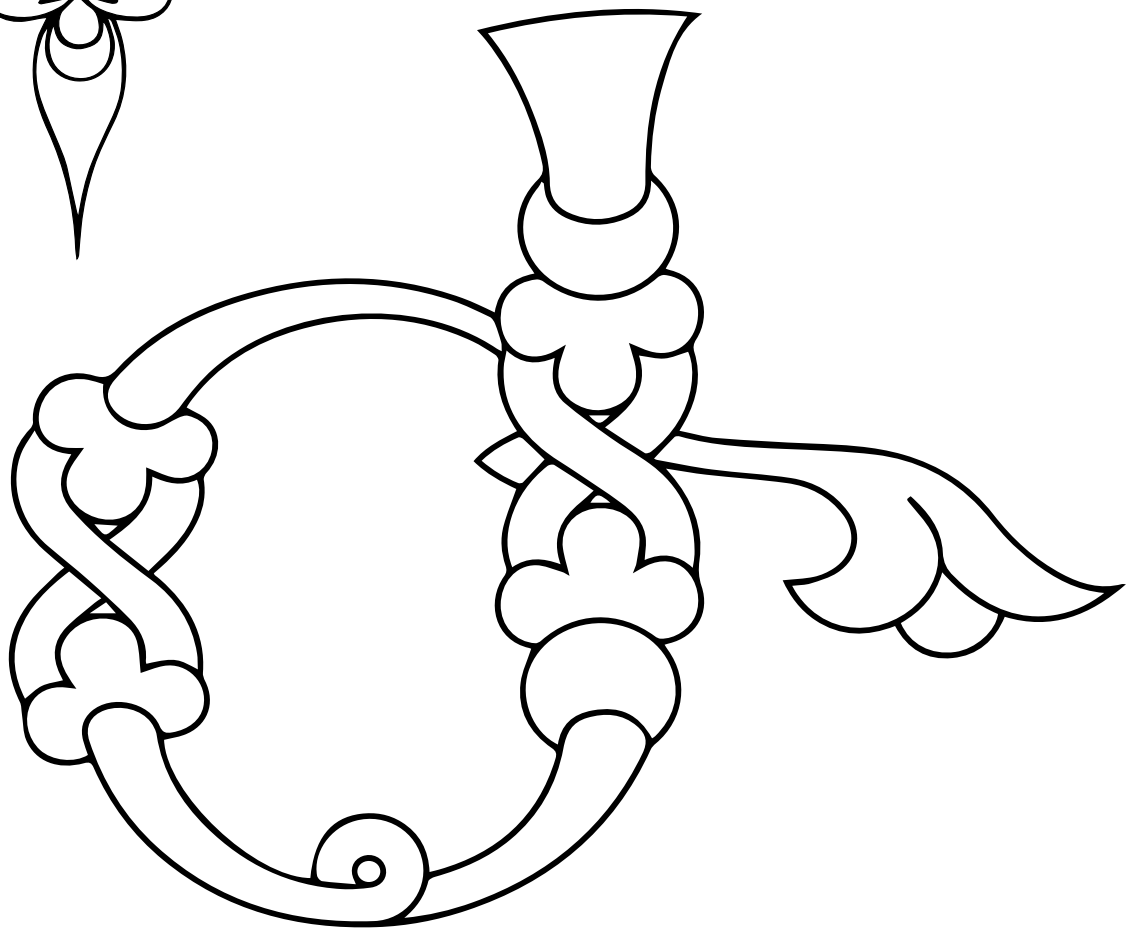
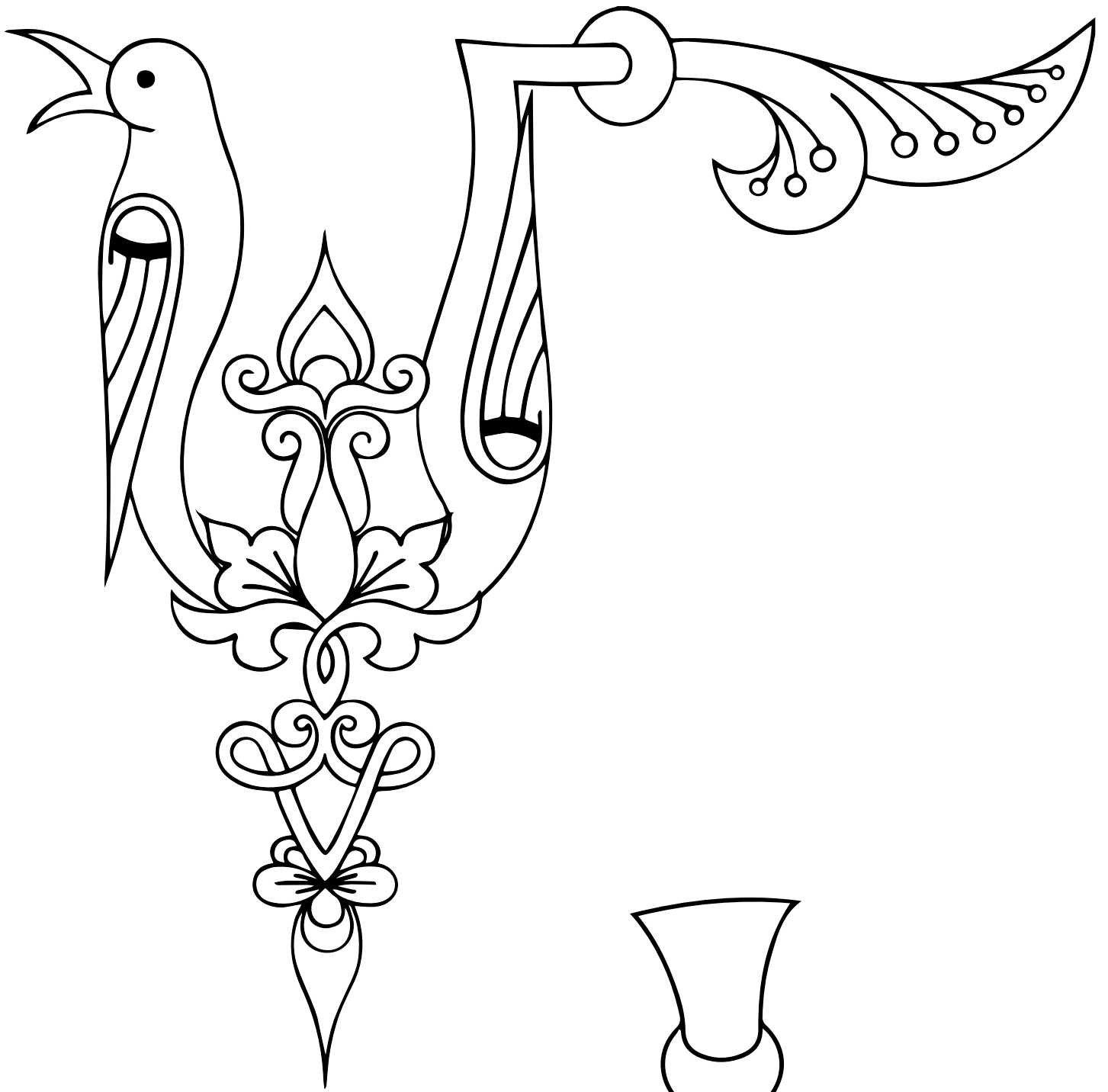

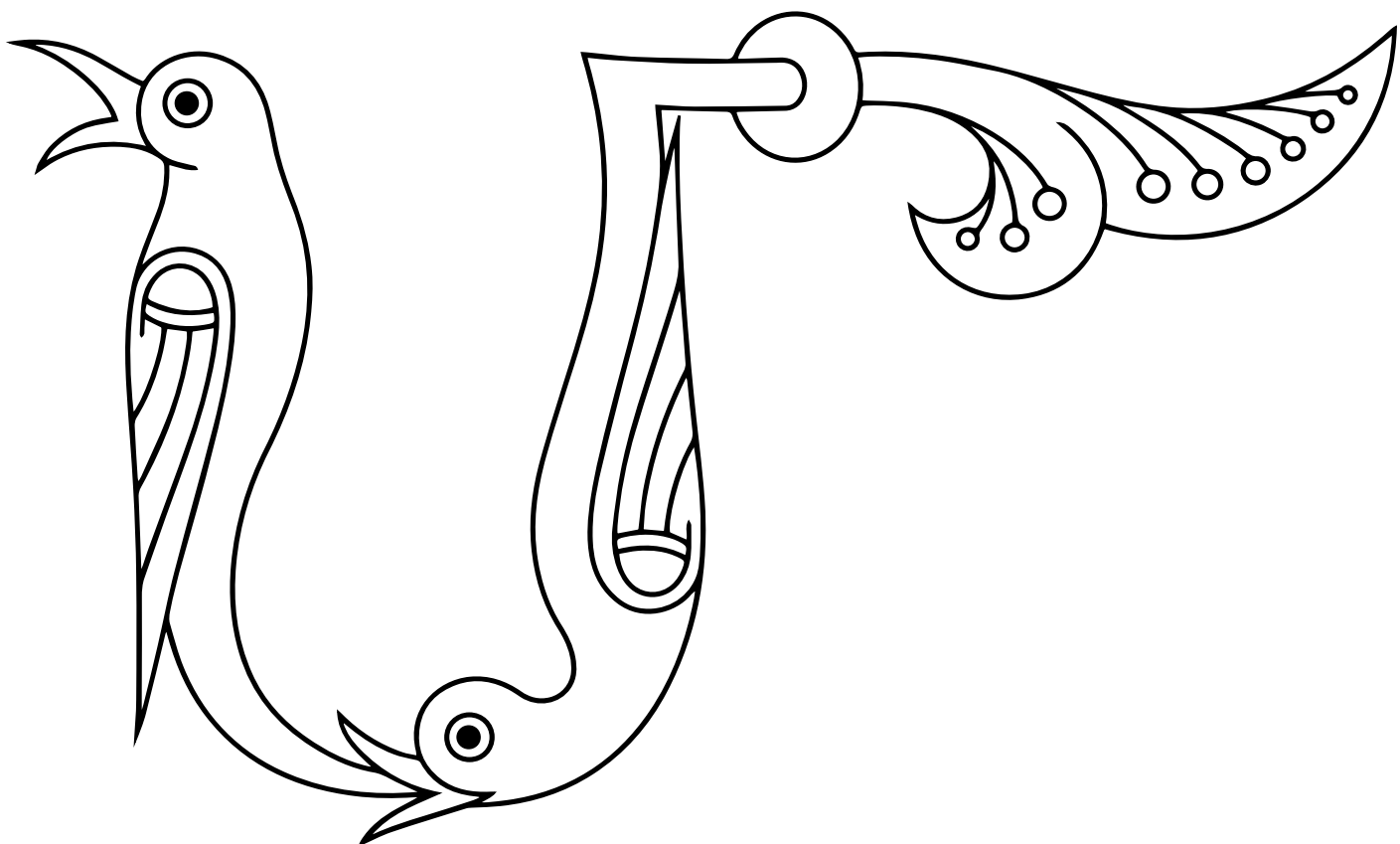
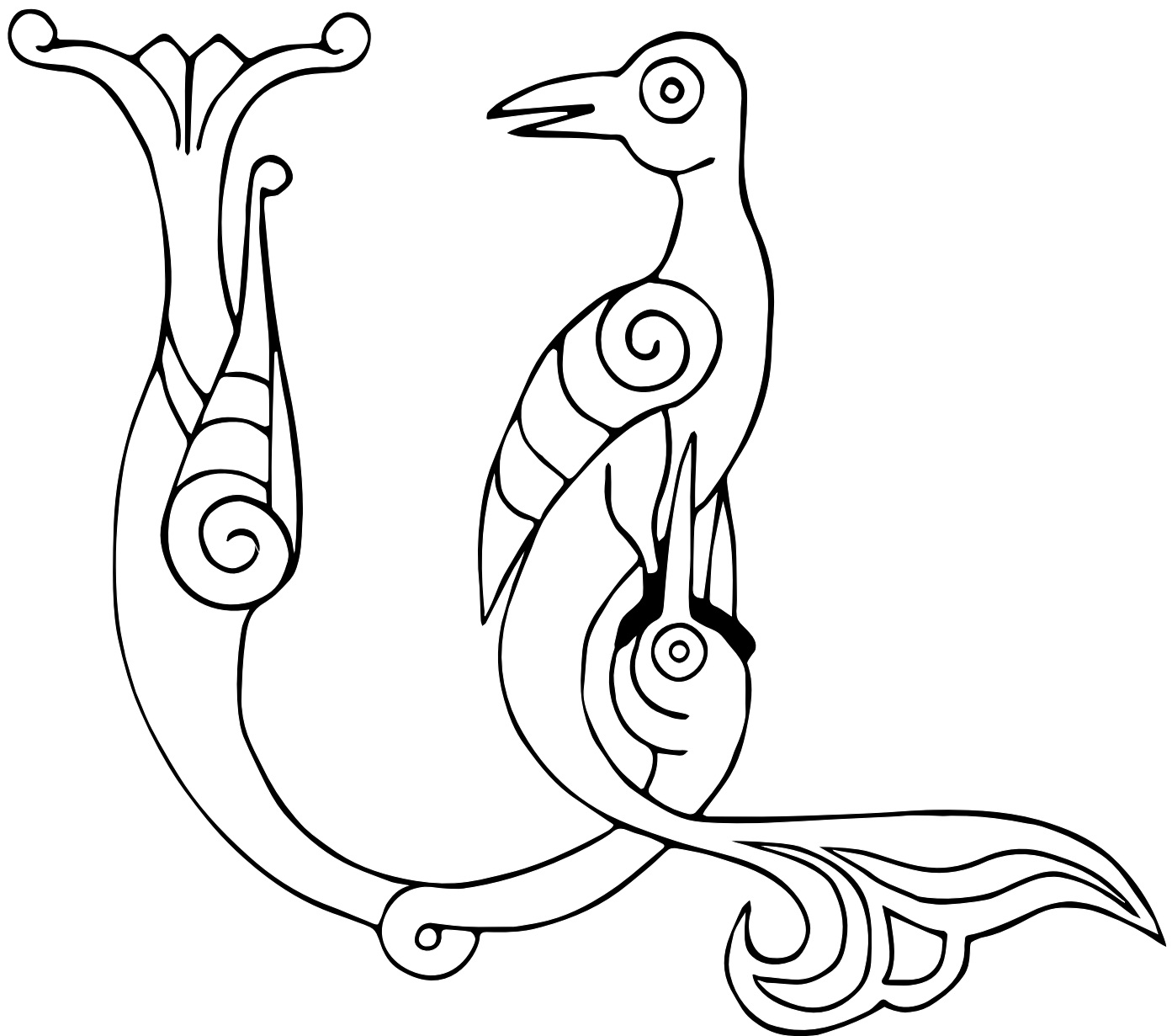

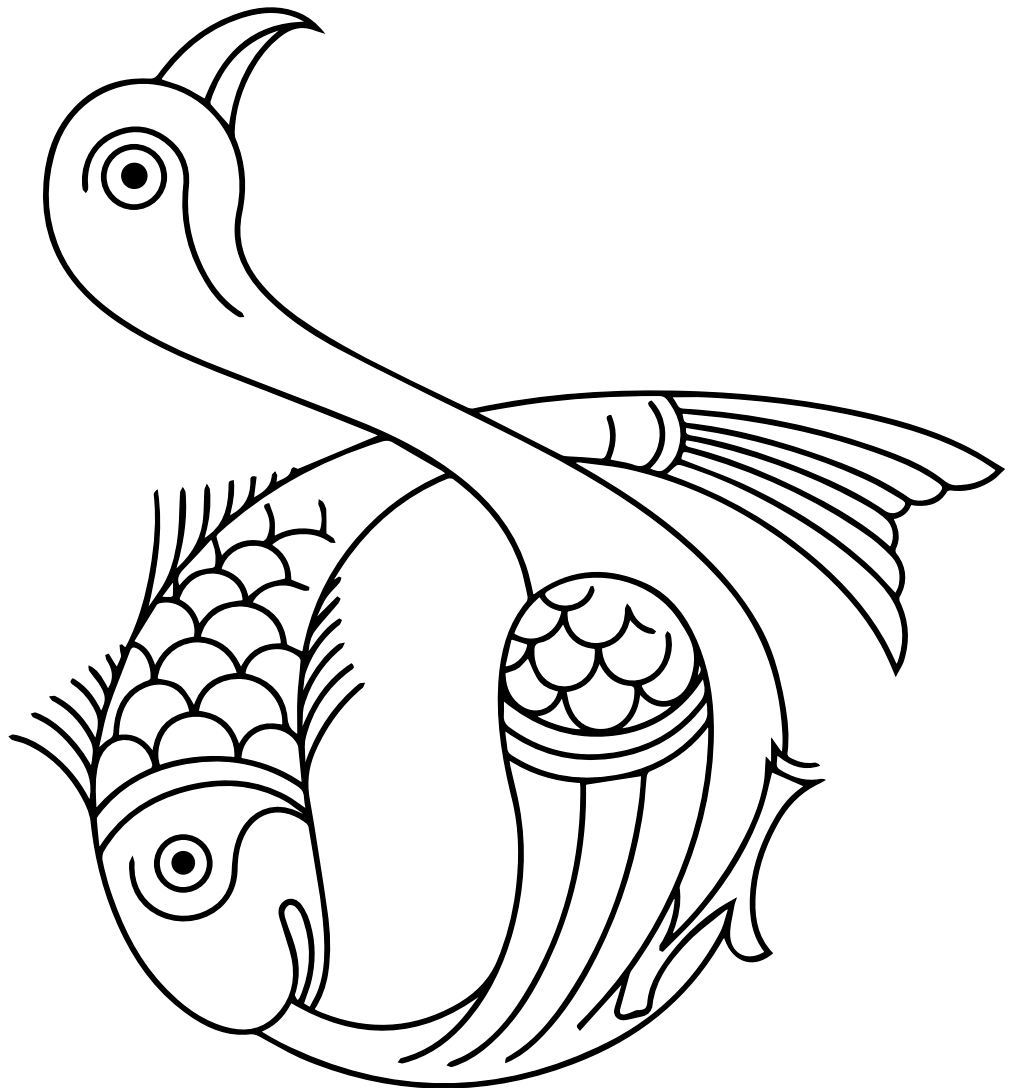
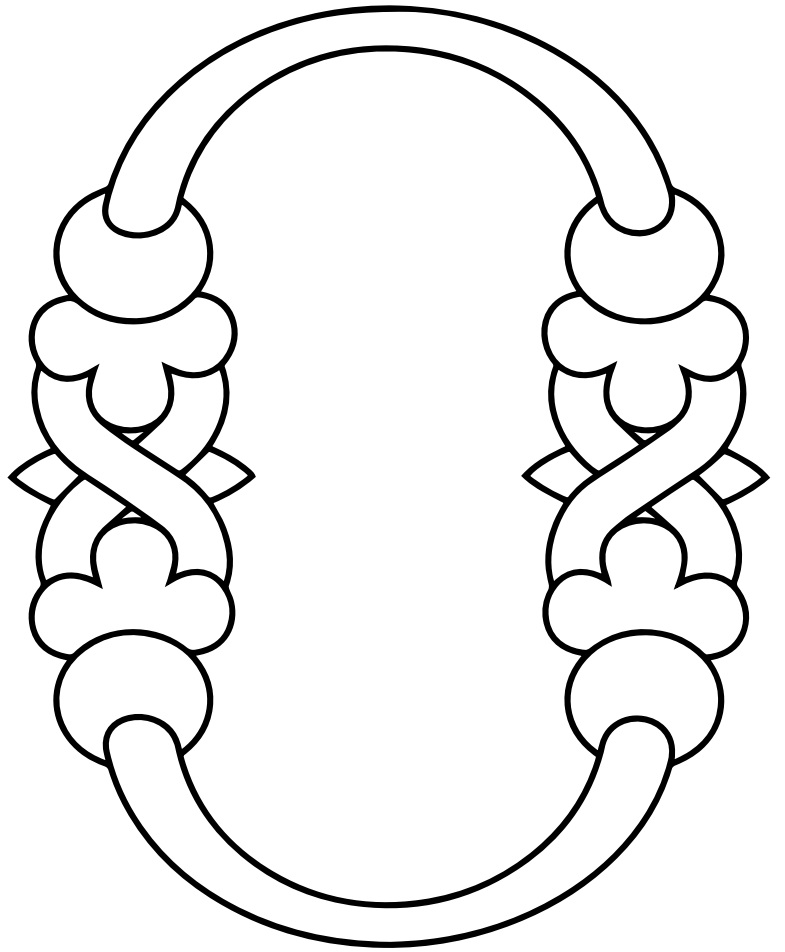
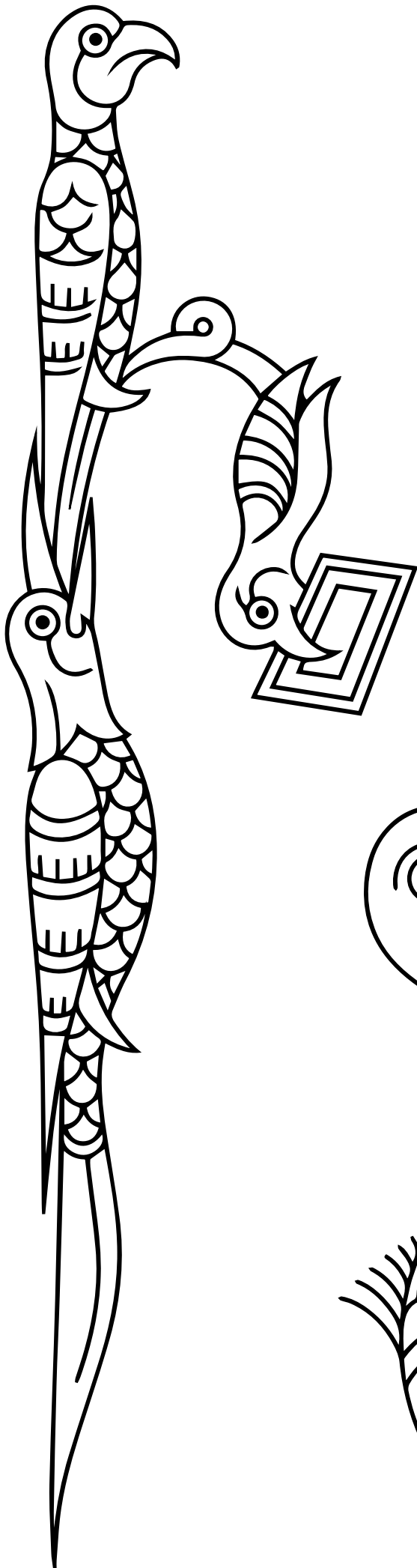

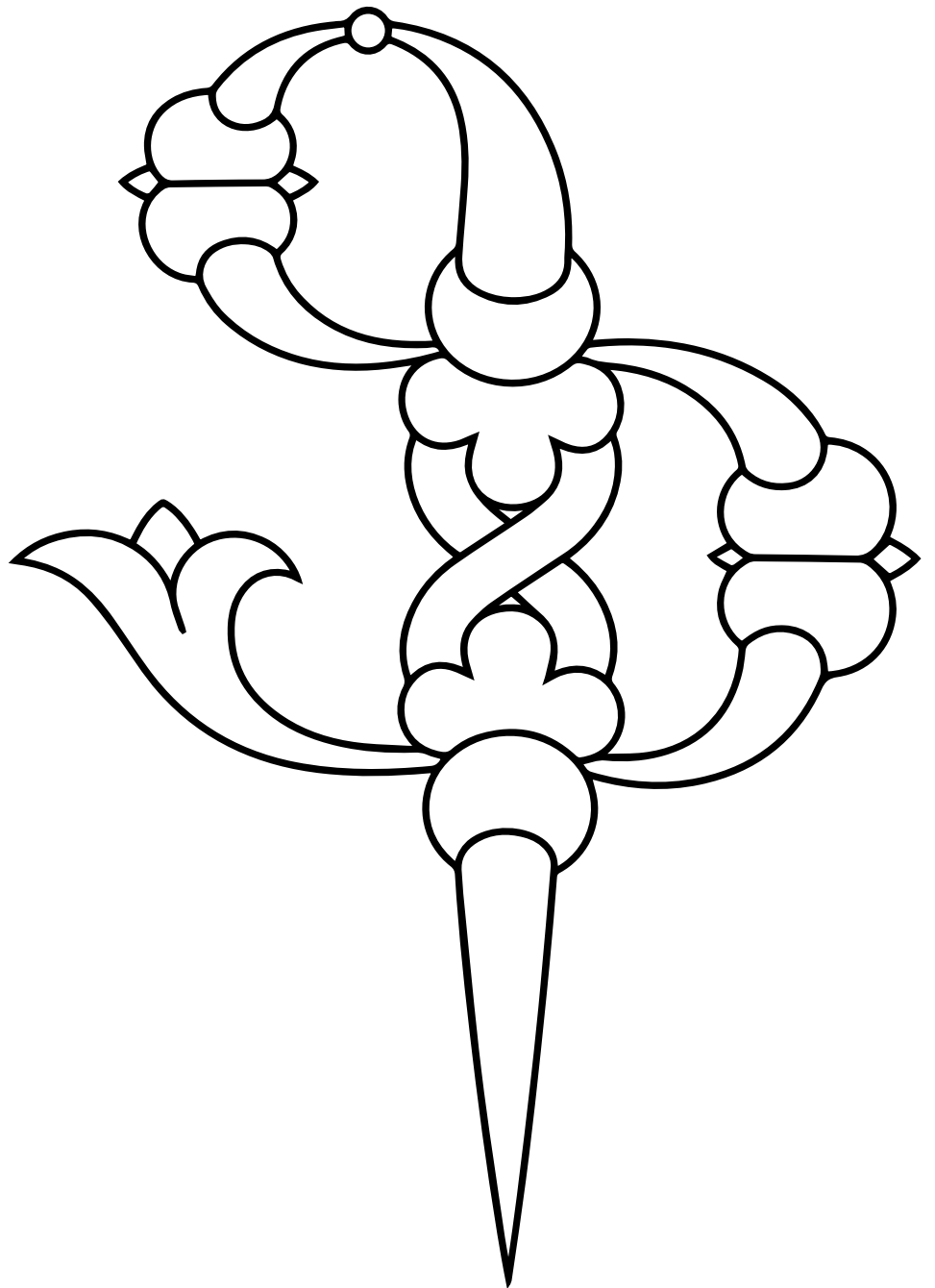
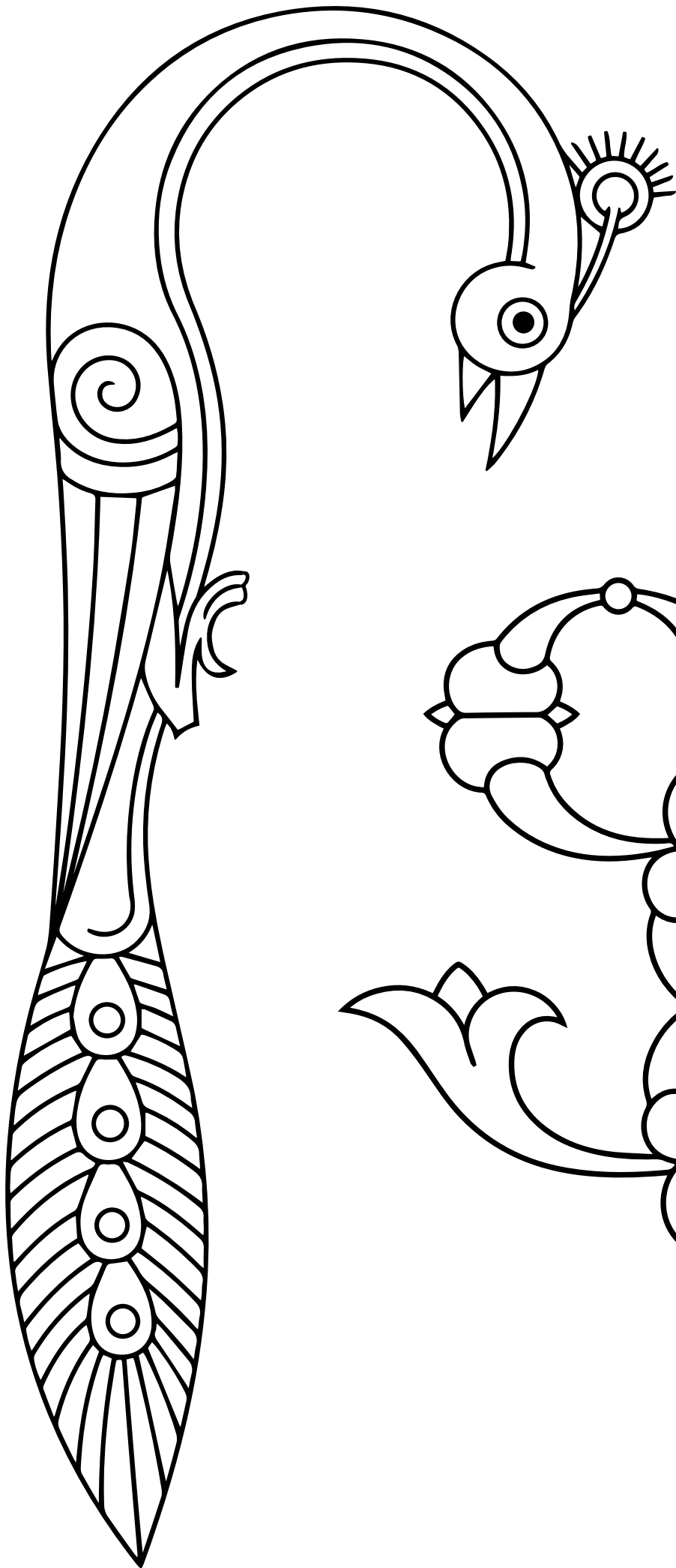

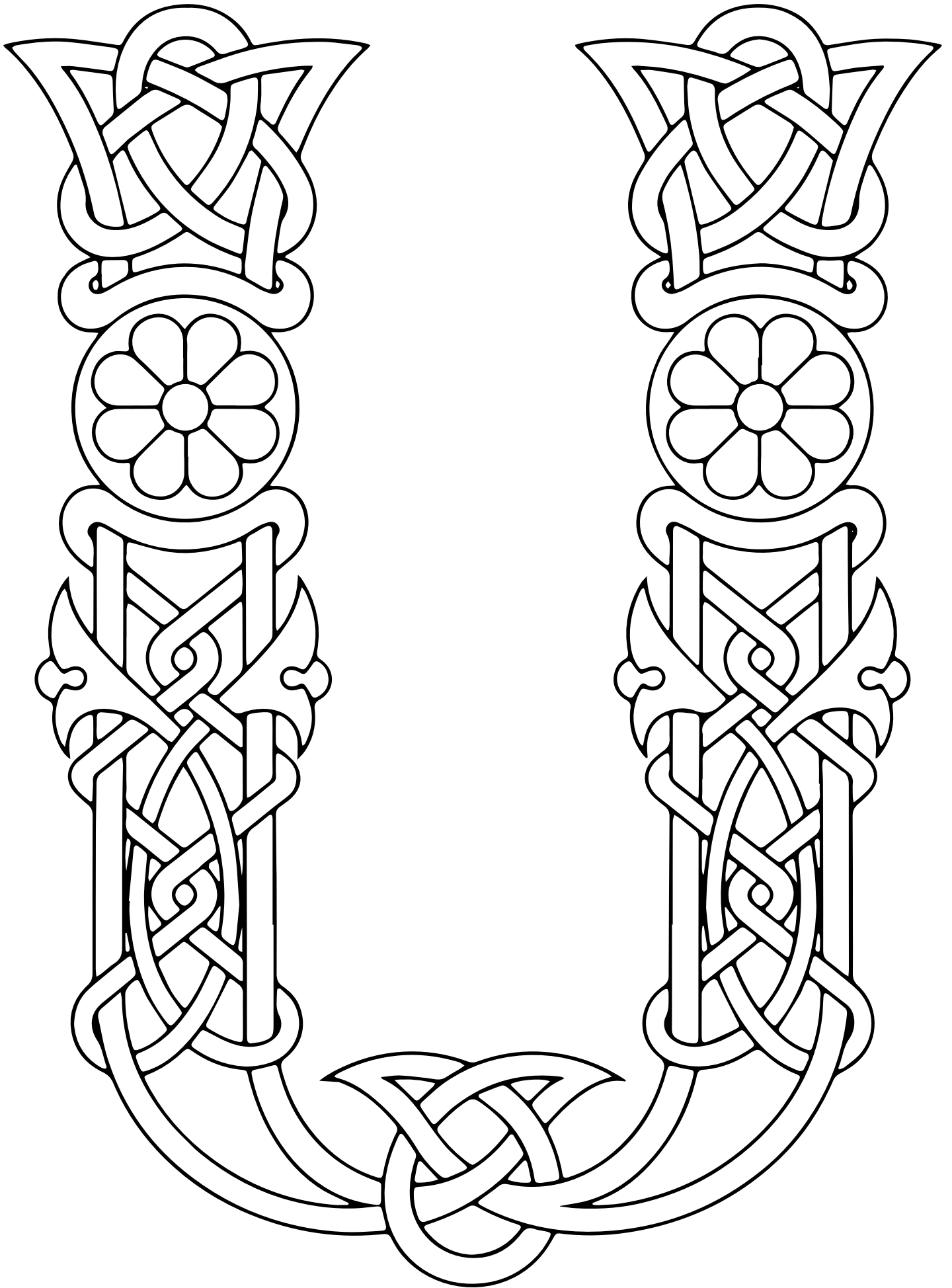

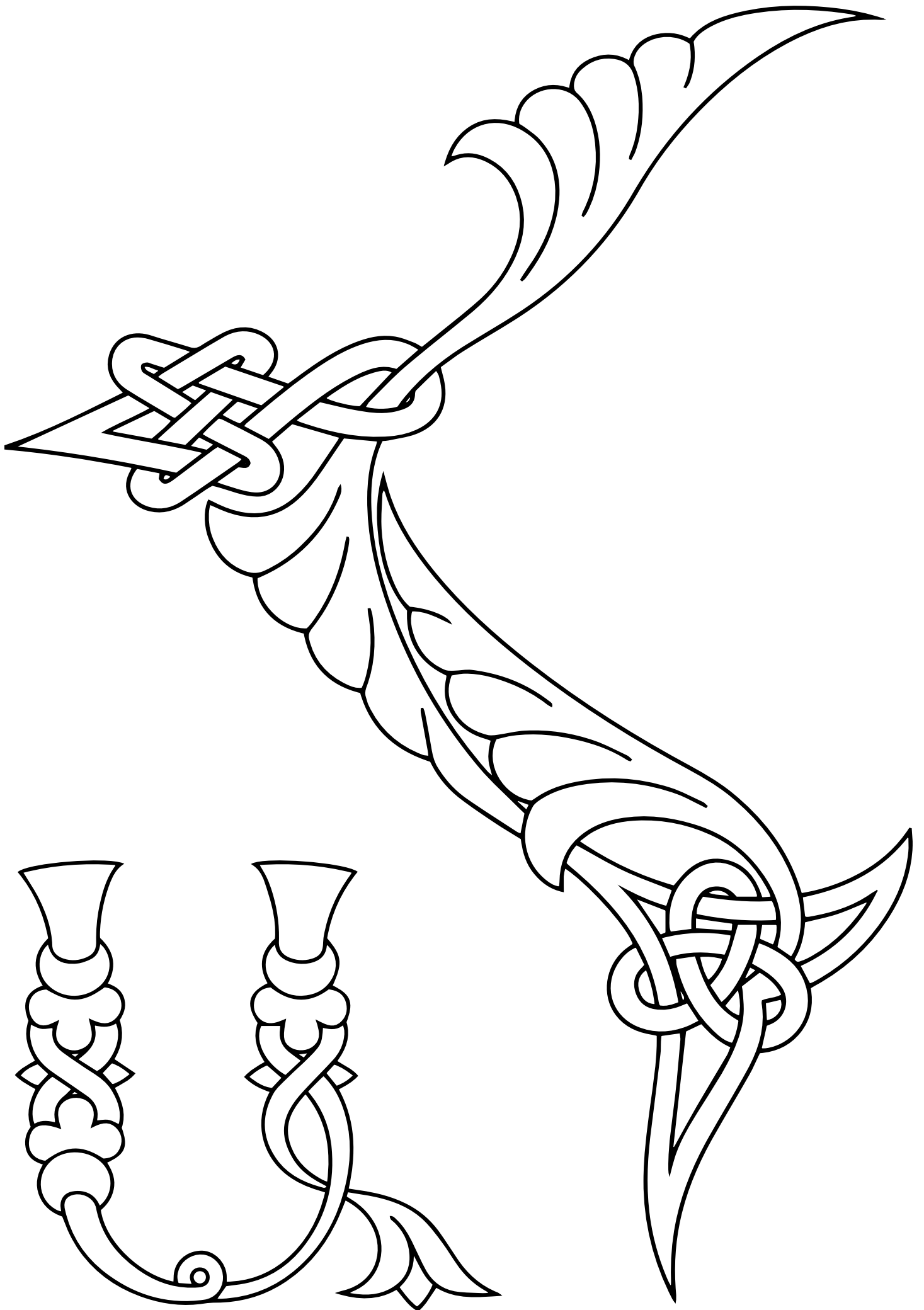

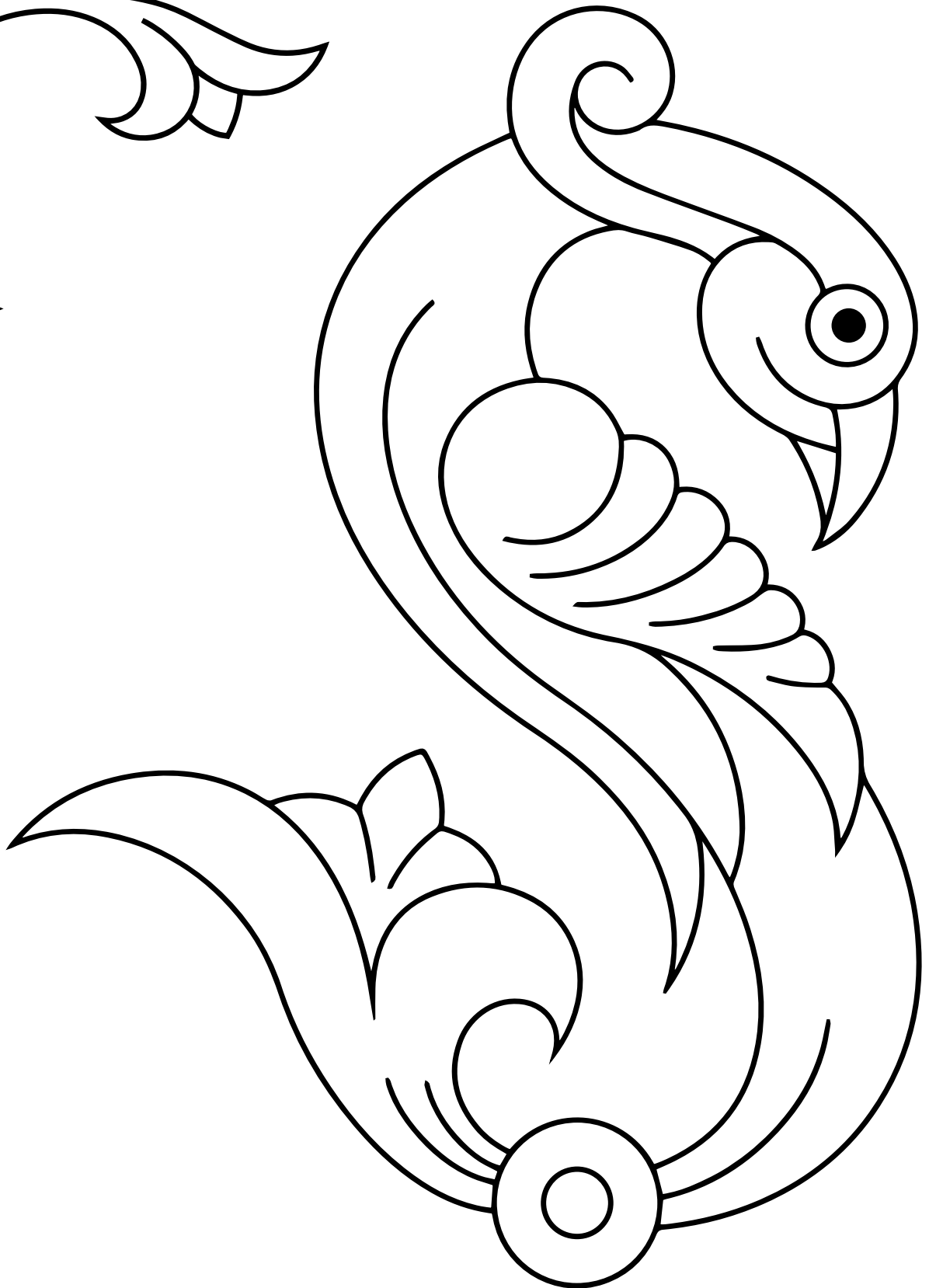
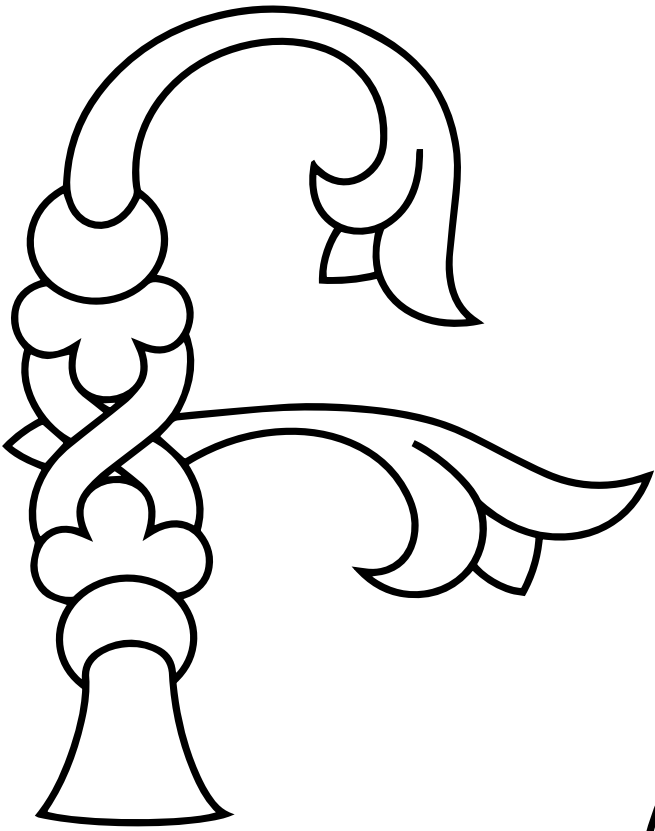

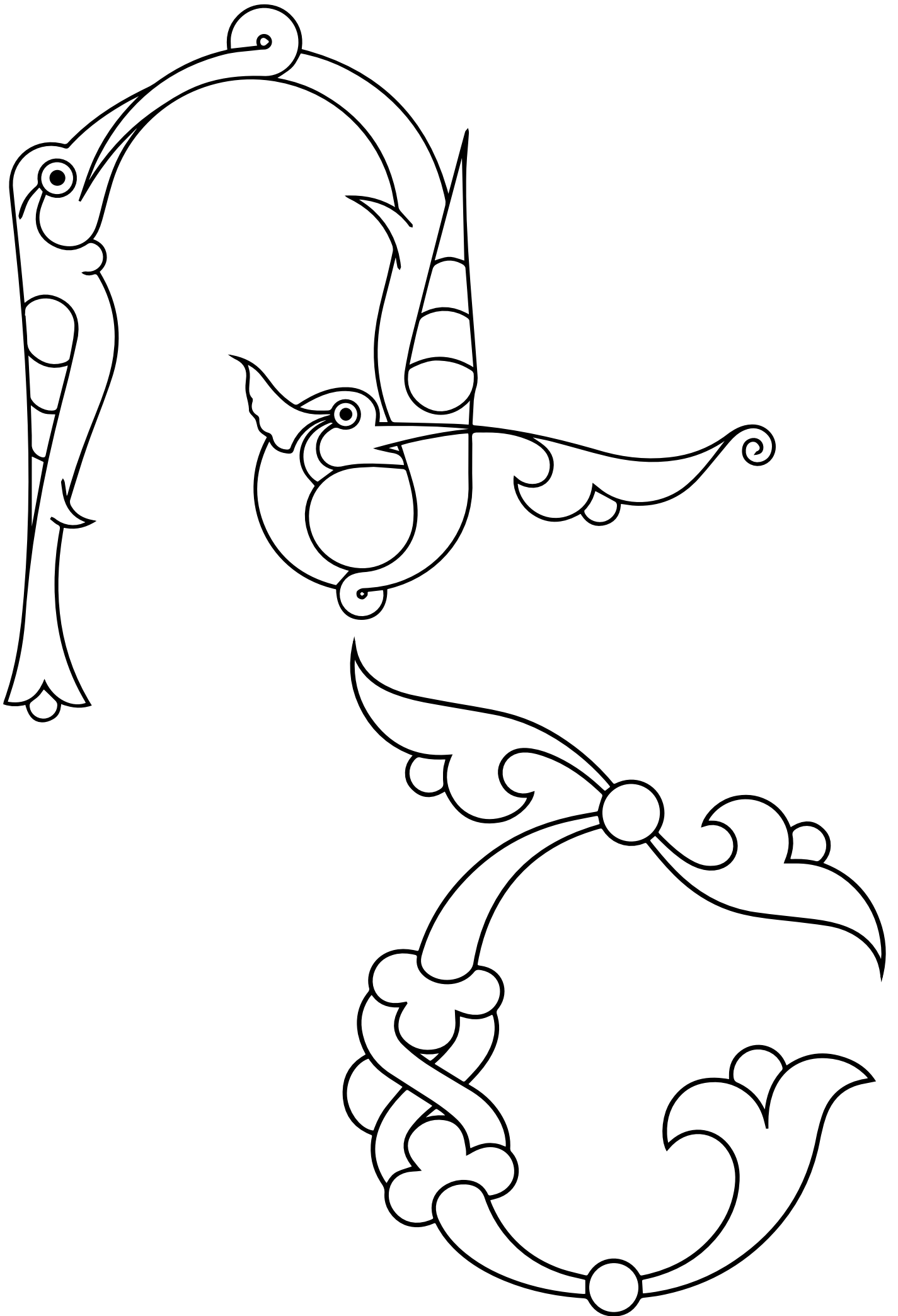

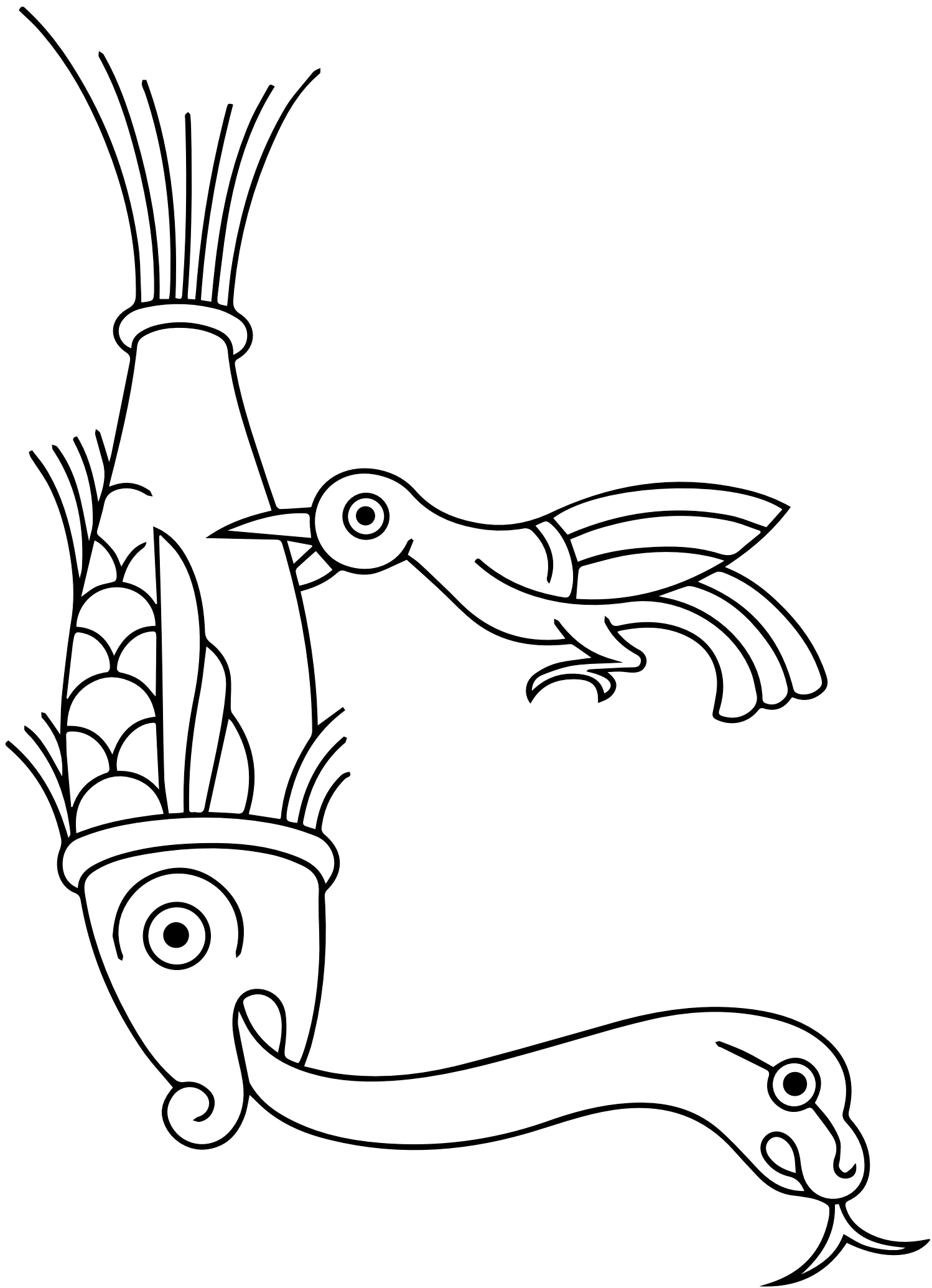

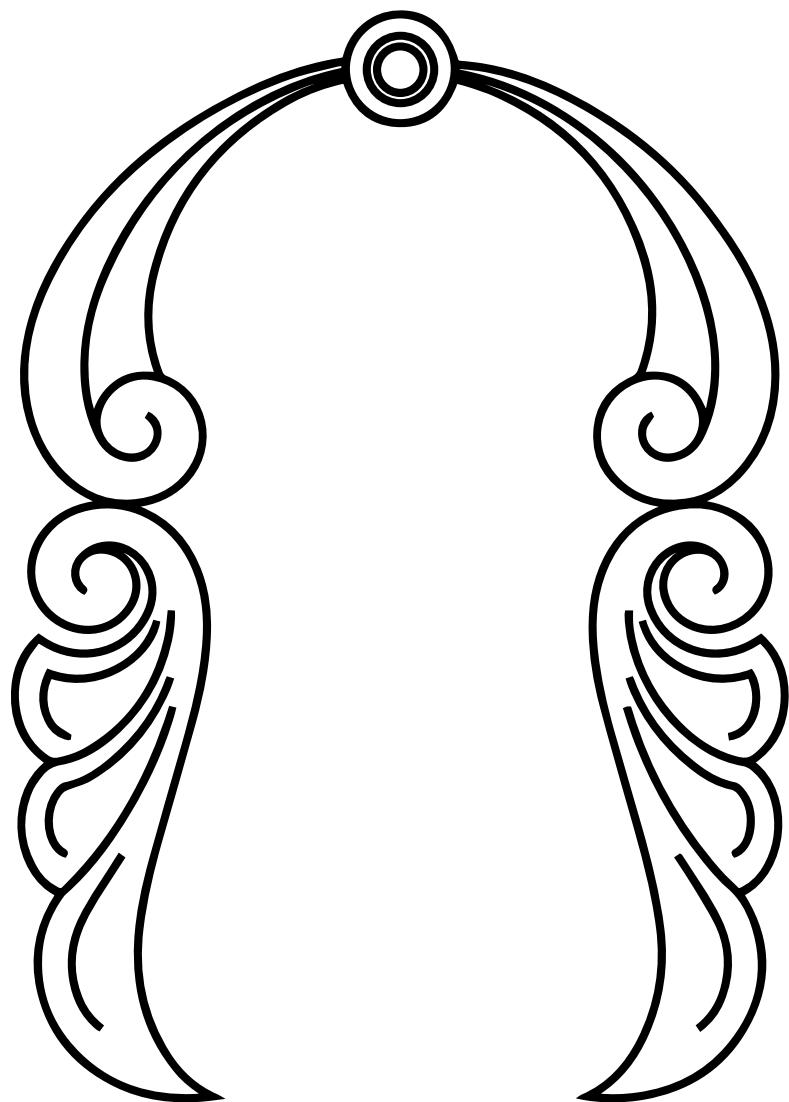
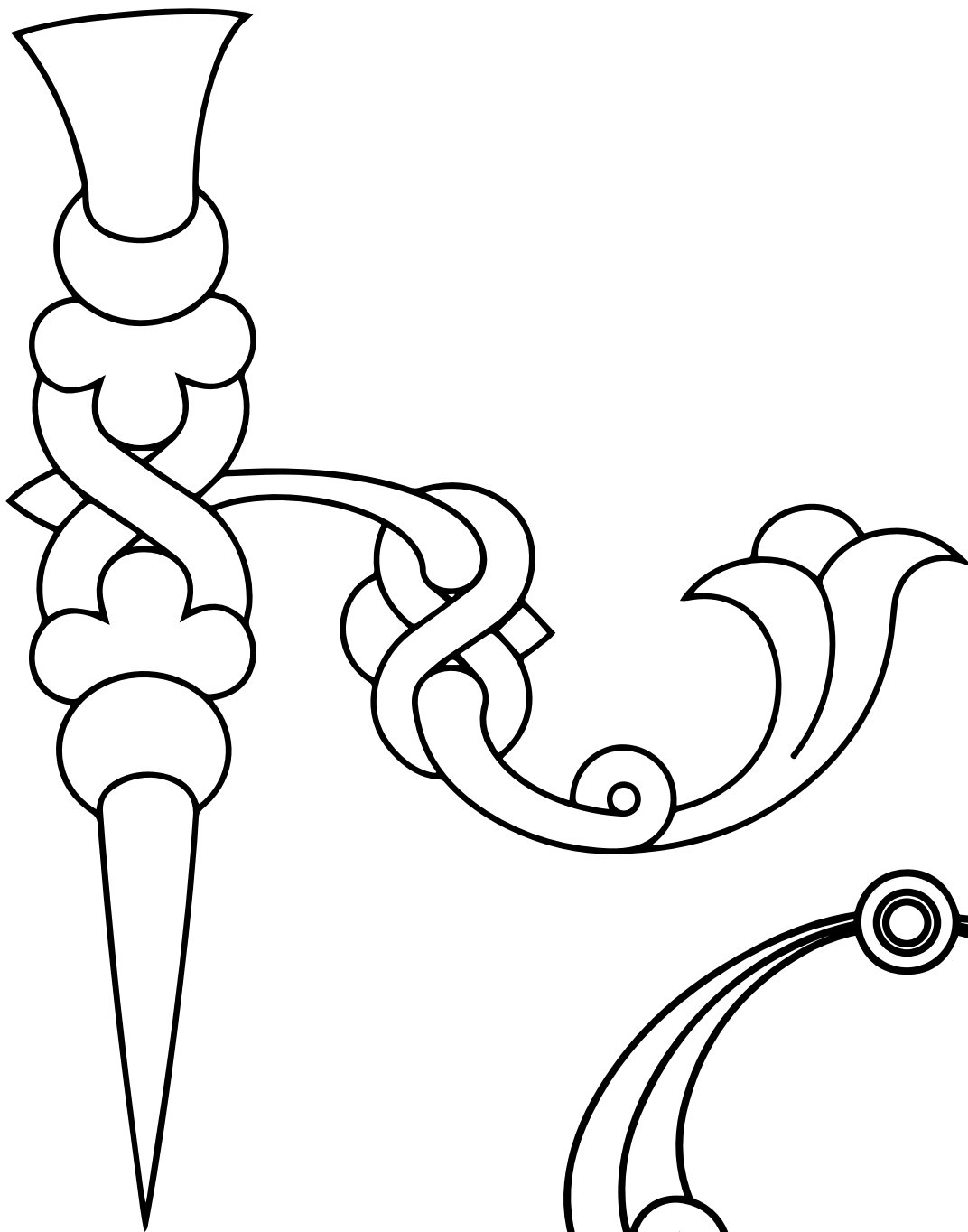

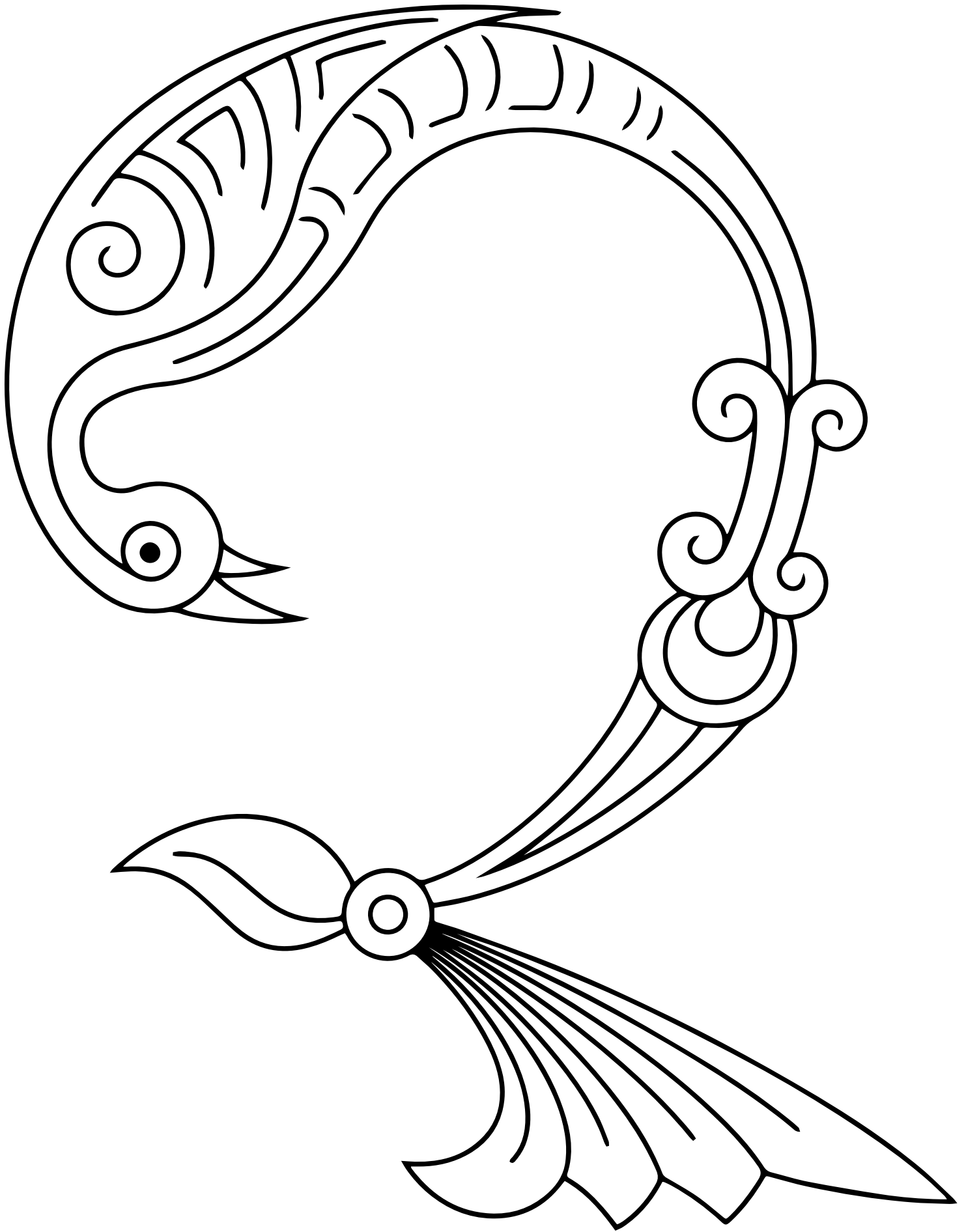

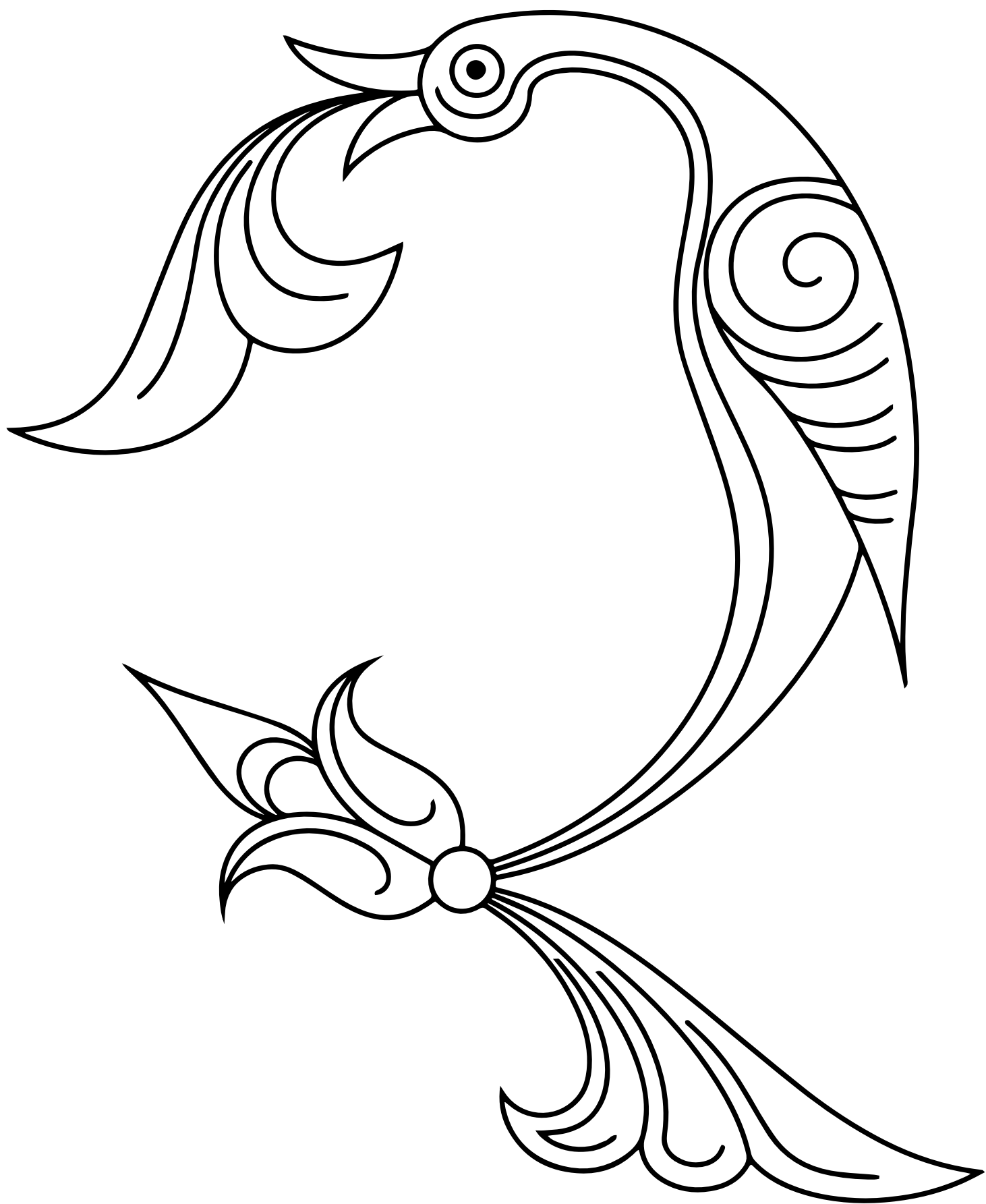

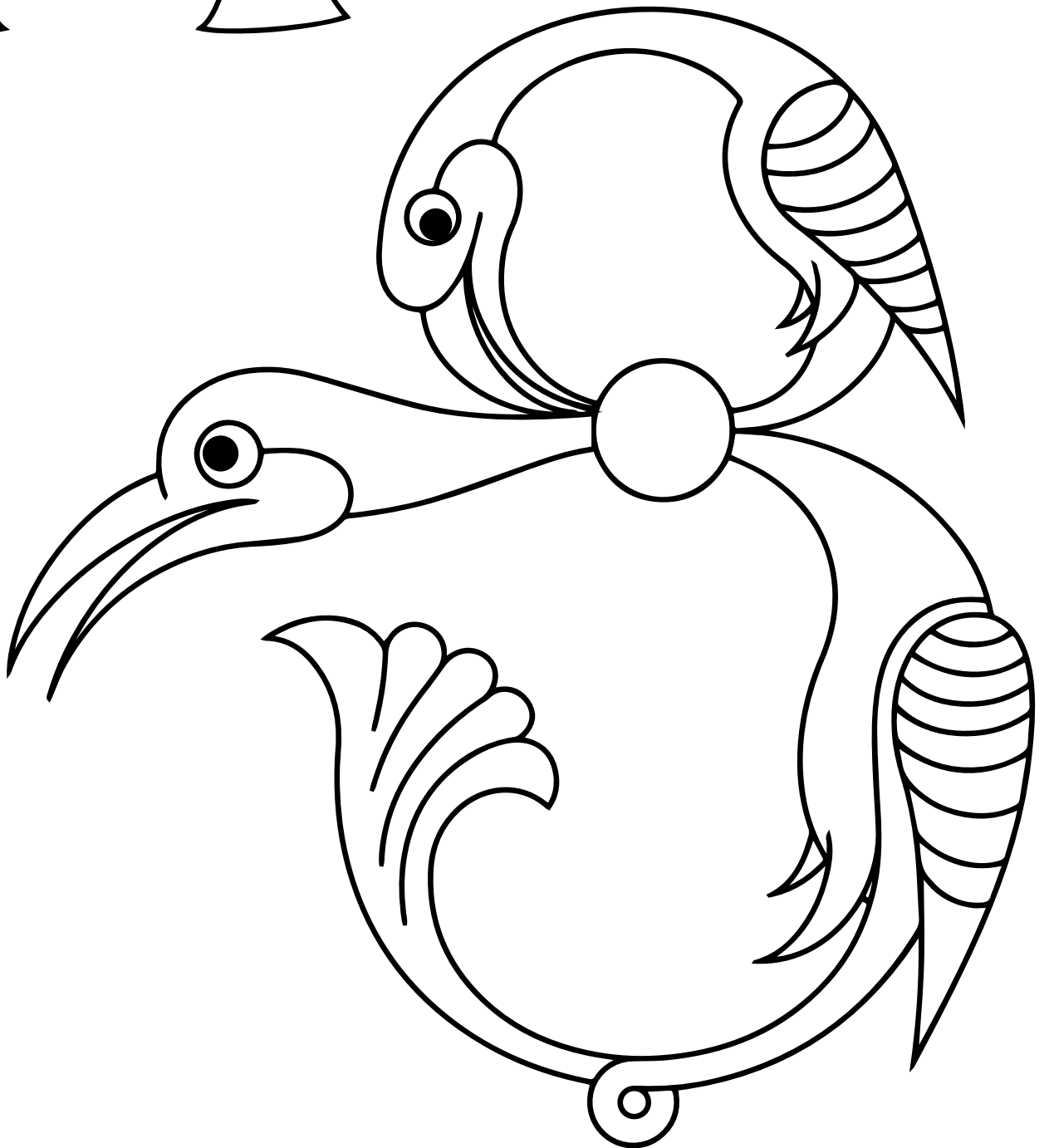
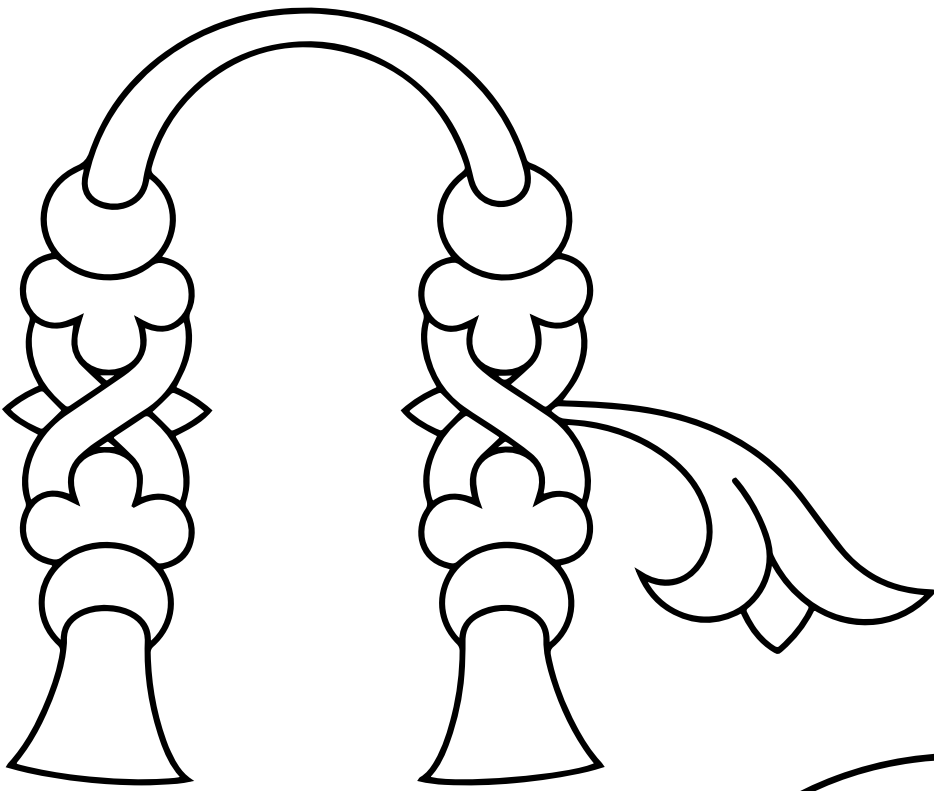

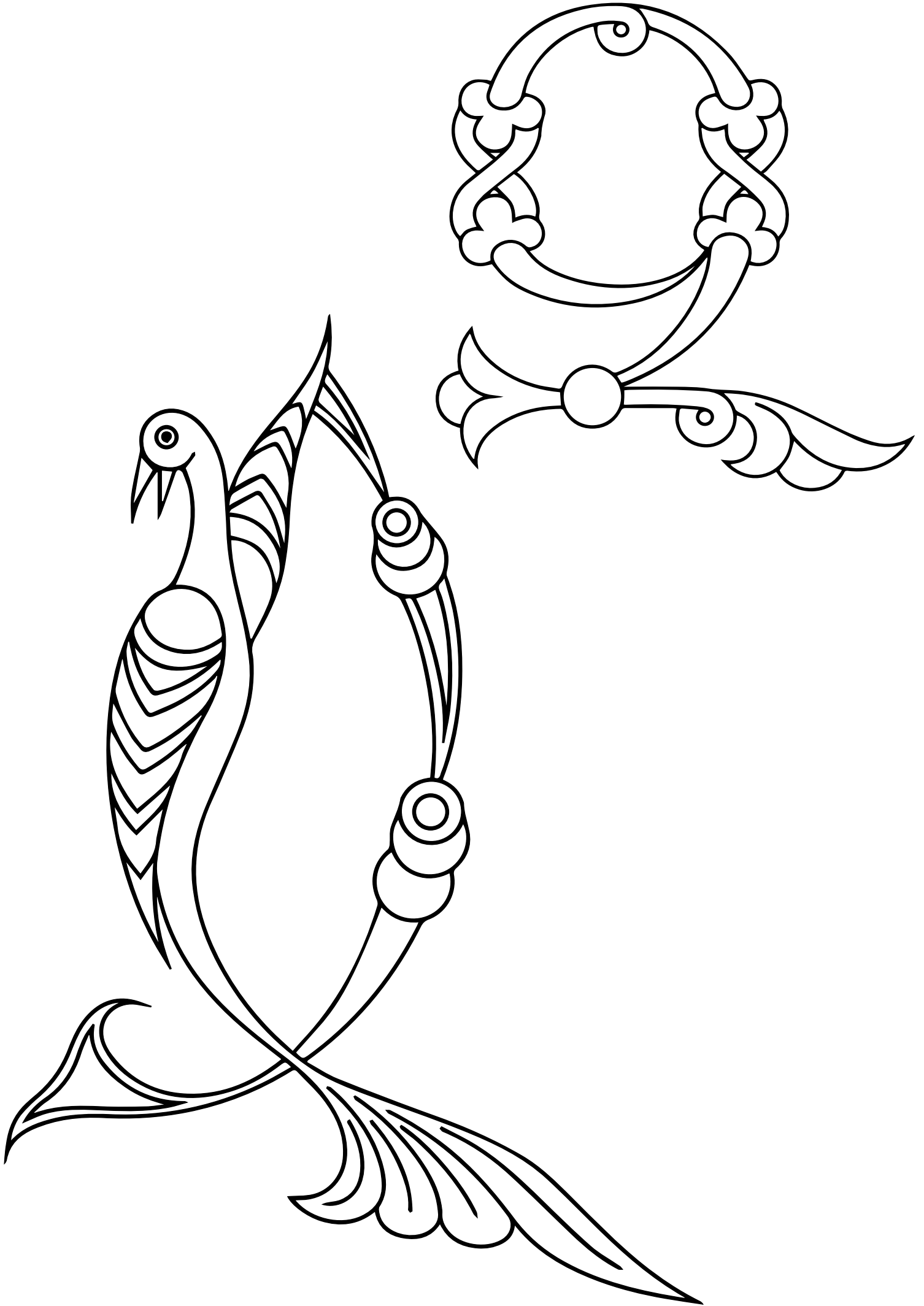

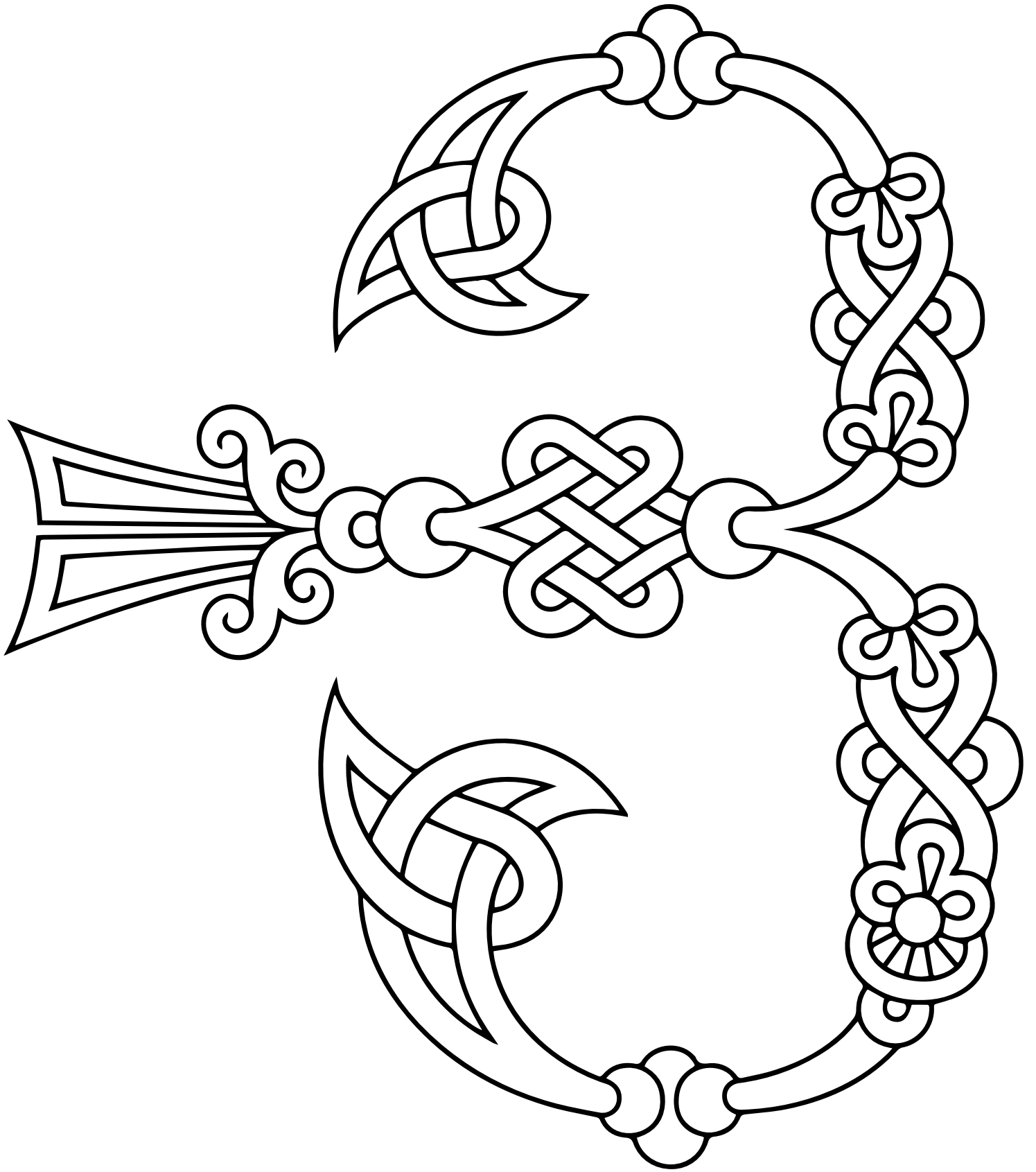

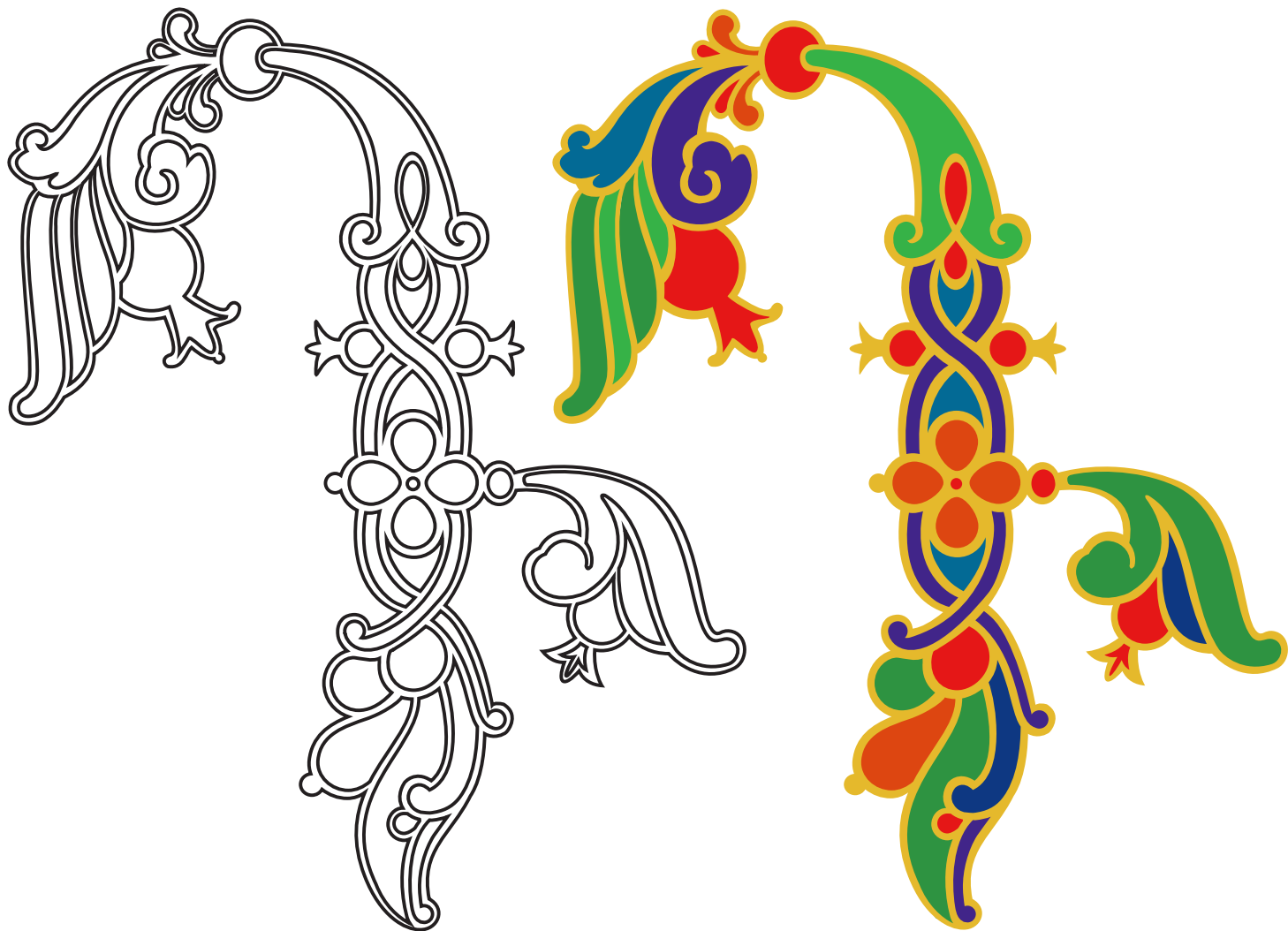

ÖRMÉNY ABC KIFESTŐ

Erdélyi Örmény Múzeum 29.

Kiadja: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
magyar.ormeny@t-online.hu
www.eogyke.hu

A kiadványt tervezte: Balogh Réka

ISBN 978-615-80583-4-6

2023.

A borítókön látható színes festmények és a fentebb látható díszes betű **David Bagdasaryan** örmény művész nagylelkű felajánlása.
www.art-dav.com, [instagram: david.bagdasaryan](https://www.instagram.com/david.bagdasaryan)

Kiadja

Támogatók

**Budapest Főváros II. kerületi
Örmény Önkormányzat**

MEGVALÓSULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
ALAP

ÖRMÉNY ABC KIFESTŐ

Az örmény írást és betűket 405 körül fejlesztette ki szent Mesrop Mashtots, egy örmény nyelvész és egyházi vezető. Az általános nézet szerint a görög ABC-t vette alapul és alakította át, de más írásmódokból (pahlavi, szír) is vett át, valamint alakított ki új betűket azoknak a hangoknak, amelyek csak az örményben fordultak elő. Ma 31 mássalhangzó és 7 magánhangzó található az örmény ABC-ben.

Az örmény írást (csakúgy, mint más keresztény kultúrákban) eleinte leginkább szent szövegek másolásánál alkalmazták. Ezen szövegek fontosságát hangsúlyozandó kialakult, hogy nem csupán a fejezetek első lapját és a szövegrész első betűjét festették meg díszesen (iniciálék), hanem a kiemelt szövegrészeket (kezdőbetű, kezdő sor vagy esetleg kezdő oldal) egyedi mintázatból formált betűkkel írtak le. Ezeket két kategóriába lehet csoportosítani: „madaras írás” – főként madarakból kialakított, de más állatokból és emberalakokból is létrehozott betűk, és „virágos írás” – stilizált növényi és geometrikus díszítő formákból kialakított betűk. Ezek a díszes iniciálék vezették a szemet, hogy hol keresse a következő fejezet kezdetét, vizuális könnyebbséget hozott a betűk erdejében és szépségével felüdítette az olvasó lelkét. Ilyen szépséges betűket találhatunk ebben a füzetben, hogy mindamelllett, hogy megismerjük az örmény betűket, színessé is tehessük világukat.

Erdélyi Örmény Múzeum 29.

Kiadja: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
Támogatók: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,
Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat,
Erdélyi Örmény Kulturális Központ
ISBN 978-615-80583-4-6

ERDÉLYI
ÖRMÉNY
GYÖKEREK
KULTURÁLIS EGYESÜLET